

Erziehungs-, Kultur- und Umweltschutzdepartement Graubünden
Dipartimento dell'educazione, cultura e protezione dell'ambiente dei Grigioni
Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal Grischun

Program fundamental scola grischuna 2010

Resumaziun da las
respostas

1. ediziun

Avust 2006

Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal chantun Grischun, Cuira

Cuntegn	Pagina
Prefaziun	5
A. Il Program fundamental scola grischuna 2010	7
B. La procedura da respostas	9
1. Finamiras da la procedura da respostas	9
2. Structura da la procedura da respostas	10
3. Structura dal rapport	11
C. Cuntegns da las respostas	12
1. Respostas da la populaziun concernent il project prioritari «Dapli profunditad che vastadad»	12
1.1. Secturs	12
1.1.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental	12
1.1.2. Respostas da la populaziun	12
1.2. Novs cuntegns	14
1.2.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental	14
1.2.2. Respostas da la populaziun	14
1.3. Emnas cumpactas	16
1.3.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental	16
1.3.2. Respostas da la populaziun	16
1.4. Reducziun da la tavla da lecziuns	18
1.4.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental	18
1.4.2. Respostas da la populaziun	18
1.5. Menu da temp: bloc svizzer u europeic	20
1.5.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental	20
1.5.2. Respostas da la populaziun	20
1.6. Entrada en scola anticipada e flexibilisada	22
1.6.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental	22
1.6.2. Respostas da la populaziun	22
1.7. Classas cumbinadas	24
1.7.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental	24
1.7.2. Respostas da la populaziun	24
1.8. Interfatscha 8avel onn da scola	26
1.8.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental	26
1.8.2. Respostas da la populaziun	26

1.9.	Reorganisaziun dal 9avel onn da scola	28
1.9.1.	Descriziun curta da la mesira dal program fundamental	28
1.9.2.	Respostas da la populaziun	28
1.10.	Certificats internaziunals	30
1.10.1.	Descriziun curta da la mesira dal program fundamental	30
1.10.2.	Respostas da la populaziun	30
1.11.	Infurmaziun sustegnida da l'Internet	31
1.11.1.	Descriziun curta da la mesira dal program fundamental	31
1.11.2.	Respostas da la populaziun	31
1.12.	Quaranta emnas da scola	32
1.12.1.	Descriziun curta da la mesira dal program fundamental	32
1.12.2.	Respostas da la populaziun	32
1.13.	Direcziuns da scola	34
1.13.1.	Descriziun curta da la mesira dal program fundamental	34
1.13.2.	Respostas da la populaziun	34
1.14.	Respostas en cifras	36
2.	Respostas da la populaziun concernent il project prioritar «Integraziun»	38
2.1.	Descriziun curta da quest project dal program fundamental («Integraziun» en general)	38
2.2.	Respostas da la populaziun en plets (concernent il project «Integraziun» en general)	38
2.3.	Descriziun curta dal concept da basa «Integraziun» dal program fundamental	42
2.4.	Respostas da la populaziun en plets (concernent il concept da basa «Integraziun»)	42
2.5.	Respostas en cifras (concernent il project «Integraziun» en general)	48
3.	Respostas da la populaziun concernent il project prioritar «Duas linguas estras en scola primara»	50
3.1.	Descriziun curta da quest project dal program fundamental	50
3.2.	Respostas da la populaziun en plets	50
3.3.	Respostas en cifras	54
4.	Respostas da la populaziun concernent il project prioritar «Rinforzament dal stgalim superior da la scola populara»	56
4.1.	Descriziun curta da quest project dal program fundamental	56
4.2.	Respostas da la populaziun en plets	56
4.3.	Respostas en cifras	61
5.	Respostas generalas da la populaziun concernent il program fundamental	63
	Conclusiun	65

PREFAZIUN

Il *Program fundamental scola grischuna 2010*¹ ed ils projects preschentads en quel han sveglià grond interess. A las occurrenz d'infurmaziun, che han gi lieu en tut las parts dal chantun Grischun, han participà en tut passa 1400 personas. Fitg impressiunants èn per mai era il grond dumber e la qualidad dals resuns ch'il departament ha survegnì suenter las occurrenz da las pli differentas personas ed instituziuns. Las respostas demussan l'actualitad dal tema, la gronda muntada dals projects sco era l'enorm engaschi a favur da la scola grischuna. A medem temp illustreschan ellas la multifariadad da las pretensiuns, cun las qualas la scola da l'avegnir vegn confrontada.

Areguard la dumonda, cun tge meds ch'ins vul dumagnar las sfidas da la scola grischuna, na datti (anc) nagin consens. La necessitad d'agir è dentant incontestada. Ultra da quai datti ina gronda prontezza da cooperar. Las respostas cuntengan numerusas indicaziuns impurtantas per sviluppar vinavant ils projects. Per part fan ils feedbacks era attent a puncts flaivels. Quai fa savens mal. Malgrà quai na vuless jau betg renunziar a quests resuns, perquai ch'els han intimà mai e mes team da far ulteriuras ponderaziuns. Era questa resumaziun da las respostas vul envidar da reflectar davart la meglra via pussaivla per rinforzar il Grischun sco lieu da furmaziun.

Il rapport na cuntogna naginas valitaziuns da vart dal Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient. En la resumaziun duain las instituziuns e las personas ch'han fatg la bregia d'exprimer lur puntg da vista vegnir a pled en moda tant sco pussaivel autentica.

Jau engraziel a tut quellas e quels che han preni posiziun e che contribueschan cun lur engaschament al svilup da la scola grischuna.

Claudio Lardi, cusseglier guvernativ

Cuira, avust 2006

---

¹ Il Program fundamental sco era ils rapports supplementars èn da chattar sut www.kernprogramm.gr.ch.

A. IL PROGRAM FUNDAMENTAL SCOLA GRISCHUNA 2010

Sut il titel *Program fundamental scola grischuna 2010*¹ ha il Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal Grischun (DECA) formulà las finamiras directivas strategicas e las mesiras per sviluppar la scola grischuna ed ha preschentà quellas a la publicità.

Il program fundamental è vegnì elavurà per colliar e coordinar las var duatschient propostas da refurma ed ils projects da midada inoltrads da differentas varts. Ultra da quai resguarda il program fundamental las refurmas planisadas da la Conferenza svizra dals directurs chantunals da l'educaziun publica (CDEP) per armonisar la scola populara e tegna a medem temp quint da las structuradas chantunals specificas.

Il program fundamental è in rapport mumentan davart in process da refurma current. Quest process sa chatta en ina fasa che porscha anc avunda spazi – malgrà las lavurs preliminaras già finidas – per resguardar ulteriurs giavischs. En quest senn ha l'infurmaziun detagliada da la publicità (15 occurrenzas en l'entir chantun cun total var 1400 personas) gi la finamira da lantschar ina discussiun approfondada e vasta davart ils projects da refurma actuals. Cun ina procedura da respostas ha il departament vulì rimnar avant il process da legislaziun ordinari uschè bler material da basa sco pussaivel per las ulteriuras lavurs.

La pagina Web www.kernprogramm.gr.ch è vegnida visitada dal december 2005 fin la fin da fanadur 2006 var 8'000 giadas. Igl è da supponer che surtut las personas pertutgadas directamain sajan s'interessadas per las infurmaziuns detagliadas en l'Internet.

---

¹ Da chargiar giu gratuitamain sur www.kernprogramm.gr.ch

B. LA PROCEDURA DA RESPOSTAS

1. Finamiras da la procedura da respostas

Las finamiras ch'ins vul cuntanscher cun la procedura da respostas davart il *Program fundamental scola grischuna 2010* sa laschan resumar suandantamain:

a) A las personas ed a las instituziuns che han prendì posiziun davart il program fundamental dat il rapport preschent ina survista dals arguments, da las remartgas e da las propostas inoltradas. Qua tras duain era «persunas externas» avoir la pussaivladad da sa fatschentar cun la varietad e la complexitad da las dumondas pedagogicas actualas.

b) Al DECA furneschan las respostas numerus arguments, propostas ed indicaziuns nizzaivlas per sviluppar vinavant ils singuls projects. Sco basa serva questa resumaziun dals resuns. Ultra da quai han ils responsabels dals projects a disposiziun tut las indicaziuns en la versiun originala.

La procedura da respostas che stat qua en discussiun n'è betg ina consultaziun. Ses resultats na sa basan era betg sin ina retschertga represchentativa e n'han en nagina maniera caracter plebiscitar. Ma tuttina èn ils feedbacks impurtants per cuntinuar la lavur. Quella consista t.a. en l'elavuraziun dals messadis davart ils singuls temas, ch'èn da preschentar al Cussegl

grond en il decurs dals proxims onns. Pir quests messadis fan part da la procedura da legislaziun ordinaria. En il rom da quella vegnan lura era fatgas las consultaziuns uffizialas.

2. Structura da la procedura da respostas

Per prender posiziun davart il *Program fundamental scola grischuna 2010* aveva il DECA mess a disposiziun divers instruments e chanals (cf. tabella sutvart). Cun ina structuraziun preventiva da las pussaivladads da responder – variablas ed adattadas als basegns dals utilisaders – sperava il departament da survegnir uschè bleras respostas sco pussaivel.

E pelvair èn arrivadas bleras respostas sur tut ils chanals. Areguard la furma ed il cuntegn sa distinguan ellas fermamain. Ils feedbacks via cartas postalas e questunari èn per gronda part

standardisads e sa refereschon mintgamai a tut ils projects prioritars. Las respostas via Internet e las posiziuns individualas libras sa refereschon ad in u plirs projects prioritars e cuntegnan per regla ina valitaziun detagliada da la tematica sco era diversas propostas per l'ulteriura elavuraziun. Davart il *Program fundamental scola grischuna 2010* stattan ultra da quai a disposiziun, en las trais linguas chantunalas, var tschient rapports da medias e brevs da lecturs publitgadas en diversas gasettas.

La finamira principala da questa resumaziun è da rimnar a moda cumpletta e d'elavurar ils feedbacks inoltrads. Las respostas na vegnan dentant betg validadas u priorisadas.

	Temp necessari	Structura	Dumondas	Medium	Dumber da respostas
Cartas postalas	fitg pauc	fixa	precisas	palpiri	76
Questunari	pauc	mez fixa	precisas/libras	palpiri	424
Respostas via Internet	pauc-bler	plitost libra	libras	electronic	227
Feedbacks	bler	libra	libras	palpiri	200

3. Structura dal rapport¹

Il rapport duai mussar en furma survesaivla las propostas, las reservas e las cundiziuns da basa centralas e numnadas il pli savens. Per quest intent vegnan las respostas preschentadas en il chapitel C (cf. pagina 12 ss.) tenor in schema unitar: en il champ grisch stgir sisum la tabella vegnan las mesiras descrittas anc ina giada curtamain. Sutvart stattan ina resumaziun curta dals feedbacks ed ils arguments principals pro e contra. I suondan las «Indicaziuns per las ulteriuras lavurs», ils «Craps da stgarpitsch», las «Cundiziuns da basa», las «Dumondas avertas» e las «Alternativas». Ils arguments numnads il pli savens èn da chattar mintgamai a l'entschatta da la glista.

Resumond las respostas han ins dà cleramain dapli pais a la preschentaziun dals arguments e da las propostas e pli pauc a las validaziuns quantitativas. Las respostas dals questunaris dattan in maletg approximativ da l'atmosfera che regia en ils divers circuls interessads. Sper il dumber da las respostas èn enumeradas mintgamai a la fin dals singuls chapitels era las validaziuns da las indicaziuns fatgas en il questunari. En furma da profils da polaritad vegnan mussadas las valurs medias da las validaziuns per mintga gruppa pertutgada.

Resuns generals davart il *Program fundamental scola grischuna 2010* èn resumads en in agen chapitel (C.5) a la fin dal rapport.

Il rapport renunzia sapientivamain ad in facit. Las respostas cuntegnan ina gronda quantidad da conuschientschas e da propostas per sviluppar vinavant ils projects da refurma, ma tut tenor la situaziun da partenza ed ils interess da las personas che han respundi van las preferenzas e las recumandaziuns savens en direcziuns oppostas.

En il chapitel C (cf. pagina 12 ss.) vegnan cuntegns sumegliants savens tratgs ensemen en ina suletta formulaziun. Resuns individuals vegnan dentant citads, sche pussaivel, a moda integrala. Perquai poi capitar che betg tut las formulaziuns èn redigidas a moda stilisticamain perfetga e neutrala concernent las schlattainas. Ins dastga dentant partir da l'idea che quellas personas ch'èn s'exprimidas davart il program fundamental han adina manegià domaduas schlattainas.

La resumaziun serva – ensemen cun il program fundamental ed ils feedbacks originals – sco ulteriura basa per concretisar las lavurs da realisaziun.

---

¹ Il rapport premetta che las lecturas ed ils lecturs enconuschian il «Program fundamental scola grischuna 2010» ed ils documents che fan part da quel. Senza questas infurmaziuns da basa èn las indicaziuns ed ils arguments menziunads en quest rapport grevs da chapir.

C. CUNTEGNS DA LAS RESPOSTAS

1. Respostas da la populaziun concernent il project prioritar «Dapli profunditad che vastadad»

1.1. Secturs

1.1.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 1	Project prioritar
Secturs	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	En las novas tavlas da lecziuns duain ils secturs vegnir definids sco caracteristica structurala cuntinuada ed unitara. La totalitad da las finamiras/dals cuntegns/da las cumpetenzas vegn attribuida a tschintg secturs specifics da roms.

1.1.2. Respostas da la populaziun¹

Survista dals resuns	La structuraziun en tschintg secturs da roms vegn considerata sco adequata. Reducziuns da las dotaziuns d'uras ston esser motivadas dal puntg da vista pedagogic e na dastgan betg vegnir fatgas unilateralmain a cust da singuls secturs da roms.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • La structuraziun en tschintg secturs da roms fa senn
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • La reducziun è concentrada unilateralmain sin roms music-creativs (reducziun >20%) • Ils secturs da roms sa drizzan memia fitg mo al chau, mettan memia bler pais sin l'intellectualitad • Tras l'augment dals roms cognitivs vegn il squitsch per las scolaras ed ils scolar mediochers e flaiVELS considerablmain pli grond
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • La reducziun sto vegnir repartida gulivamain sin ils divers secturs da roms • Igl è da prender en mira la coordinaziun cun ils auters chantuns da la Svizra orientala • L'incumbensa cognitiva da basa na dastga betg vegnir reducida

¹ Differentas respostas cun cuntegns sumegliants vegnan tratgas ensemen en ina suletta formulaziun. Quai vala per las respostas concernent tut las mesiras dal project prioritar «Dapli profunditad che vastadad».

- Ils roms principals ston vegnir rinforzads, surtut l'abiltad da s'exprimer en la lingua principala e la matematica
- Ils secturs da roms e las cundiziuns liantas per las dotaziuns da lecziuns èn da francar sin nivel legislativ
- La scola grischuna sto era esser cumpatibla cun quella dal Tessin
- Igl è d'examinar l'eliminaziun da l'instrucziun religiosa confessiunala
- Igl è d'examinar l'introducziun da l'instrucziun economica sin il stgalim superiur

---

Craps da stgarpitsch

- Privel ch'il Grischun va ina via particulara e fa la revisiun dal plan d'instrucziun (incl. tavlas da lecziuns) en atgna reschia

---

Cundiziuns da basa

- Avant che fixar las tavlas da lecziuns èsi necessari da sclerir ils cuntegns

---

Dumondas avertas

- Datti en l'avegnir mo pli scolastas e scolasts per gruppas da roms?

Alternativas

- Elavurar in plan d'instrucziun per las scolas popularas da la Svizra tudestga (en il rom da las regiuns linguisticas da la CDEP)
-

1.2. Novs cuntegns

1.2.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 2	Project prioritar
Novs cuntegns	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	Il project «Dapli profunditad che vastadad» dat als novs cuntegns ch'èn vegnids declarads obligatorics ils ultims onns tras conclus politic (p.ex. l'englais sin il stgalim primar), il spazi adequat en il plan d'instrucziun ed en las tavlas da lecziuns.

1.2.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	L'examinaziun e la nova concepziun dal plan d'instrucziun sin basa dal project HarmoS ² vegnan beneventadas.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Ils novs cuntegns vegnan validads per gronda part a moda positiva • Ins tegna quint dal squitsch social d'introducir l'englais sin il stgalim primar • L'introducziun da scriver cun la tastatura sin il stgalim primar è adequata
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • Ina segunda lingua estra sin il stgalim primar stat en cuntradicziun cun l'idea fundamentala dal project «Dapli profunditad che vastadad»
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Igl è necessari da coordinar ils novs cuntegns cun HarmoS • Sch'ins introducescha novs cuntegns e reducescha a medem temp las tavlas da lecziuns, ston tscherts cuntegns vegnir stritgads • Ils novs cuntegns ston vegnir introducids successivamain durant l'entir temp da scola obligatorica
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • Il Grischun na dastga betg s'isolar en il sector da las linguas estras • Scolastas e scolasts spezialisads per ils novs cuntegns na pon betg vegnir recrutads en vitgs allontanads cun pensums fitg pitschens • Cun ina dotaziun memia pitschna da lecziuns da scriver cun la tastatura cuntansch'ins resultats insuffizients • Il scriver cun la tastatura en scola primara na dastga betg concurrenzar il scriver a maun currentamain
Cundiziuns da basa	<ul style="list-style-type: none"> • En il sector da las linguas estras è necessaria in'auta cumpatibilitad sin plaun svizzer • L'infrastructura per scriver cun la tastatura sto star a disposiziun en tut las chasas da scola primara, las scolastas ed ils scolasts ston avair ina scolaziun correspondentia

² Cunvegna interchantunala davart l'armonisaziun da la scola obligatorica (concordat HarmoS)

Dumondas avertas

- Propona HarmoS ina soluziun cuntentaivla per l'integraziun da novs cuntegns?
- Duai il sector ICT³ vegnir introduci en scola primara?
- Co vegn resguardada la problematica da la lingua rumantscha?

Alternativas

- Tut las alternativas proponidas en las respostas davart il tema linguas estras èn enumeradas sut il project prioritari «Duas linguas estras en scola primara».

---

³ ICT: Tecnologia d'infurmaziun e da communicaziun

1.3. Emnas cumpactas

1.3.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 3	Project prioritar
Emnas cumpactas	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	Per approfondar materias d'instrucziun sur il rom da las lecziuns normalas ora duain las scolastas ed ils scolasts instruir per semester e classa mintgamai in rom da la tavla da lecziuns a moda cuntinuada ed exclusiva durant in'entira emna (emna cumpacta).

1.3.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	Las emnas cumpactas pon esser in instrument adattà per organisar l'instrucziun tenor accents. La pratitgablidad ed il profit pedagogic vegnan dentant mess en dumonda.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Las emnas cumpactas èn ina buna pussaivladad d'organisar l'instrucziun a moda interessanta ed interdisciplinara • Las enconuschientschas pon vegnir approfondadas
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • L'emna cumpacta na correspunda pertutgant l'effizienz ed ils progress d'emprer betg ad ina lecziun annuala per emna (instrucziun a la svelta senza profunditad) • Cun metter l'accent durant in'entira emna mo sin in rom, vegnan las scolaras ed ils scolars sut squitsch
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Las emnas cumpactas na dastgan betg remplazzar las uras annualas regularas • L'augment da las emnas da scola da 38 sin 40 na duess betg succeder en furma dad emnas cumpactas • Il dumber d'emnas cumpactas ston ins pudair fixar a moda flexibla tut tenor ils basegns e las cundiziuns generalas da las vischnancas • Emnas cumpactas en roms plitost intellectuals na fan nagin senn • L'emna cumpacta «Tscherna da la professiun» duai avair lieu gia en l'emprim semester da l'otgavel onn da scola (dapli temp per chattar ina professiun)
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • Emnas cumpactas n'èn betg pratitgablas en classas cumbinadas, en scolas cun partiziuns da pliras classas ed en stgalims superiors cun il model C • I dat problems d'elavurar l'urari per las scolastas ed ils scolasts spezialisads • Emnas cumpactas pretendan midadas structuralas e chaschunan custs pli auts (surtut en scolas cun partiziuns da pliras classas)

Cundiziuns da basa	<ul style="list-style-type: none"> • Indicaziuns exactas davart la concepziun dad emnas cumpactas e lur relaziun cun l'instrucziun regulara èn necessarias • Igl è d'examinar la pratitgablada • L'infrastructura adequata per emnas cumpactas è necessaria, p.ex. en l'economia da chasa sin il stgalim superiur
Dumondas avertas	<ul style="list-style-type: none"> • Èsi pussaivel da far sper las emnas cumpactas era anc emnas da project cun pliras classas? • Datti experientschas dad auters chantuns cun emnas cumpactas en la dimensiun previsa?
Alternativas	<ul style="list-style-type: none"> • Emnas da project cun temas interdisciplinars permettan da duvrar meglier las resursas dal puntg da vista organisatoric • Midar mintg'emna ils roms d'accent (realisaziun pratica pli simpla e meglra pussaivladad d'integrar uffants cun basegns speziels) • Fixar sulettamain il sectur da roms per las emnas cumpactas, integrar autras scolastas e scolasts en il senn d'ina instrucziun cumplessiva ed interdisciplinara

---

1.4. Reducziun da la tavla da lecziuns

1.4.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 4	Project prioritar
Reducziun da la tavla da lecziuns	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	Las tavlas da lecziuns vegnan reducidas e structuradas tenor secturs. Qua tras sa reducescha il dumber da lecziuns emnilas durant las emnas da scola regularas per 10 pertschient (stgalim primar) resp. per 20 pertschient (stgalim superiur).

1.4.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	La finamira da reducir la tavla da lecziuns e da sa concentrar sin cuntegns da furmaziun essenzials è incontestada. En tge secturs ed en tge dimensiun ch'ils cuntegns ston vegnir adattads è dentant contestà. Ina reducziun unilateral da roms music-creativs e manuals vegn refusada.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Ina reducziun da las lecziuns è positiva e necessaria (spazi per novs cuntegns) • Ina meglra repartiziun da las lecziuns dat als uffants dapli temp liber e pussaivladads da sa recrear • L'adattaziun dal dumber da lecziuns a la media svizra è opportuna • Ina tavla da lecziuns unitara per la scola secundara e la scola reala
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • Cun questa proposta na vegn la finamira da reducir il dumber da lecziuns en scola primara betg cuntanschida (il pensum total vegn perfin augmentà) • Reducziun unilateral dals roms music-creativs, sportivs e manuals ch'èn da gronda impurtanza per il svilup cumplexiv dals uffants («Greifen hilft begreifen»; blets giuvenils vulan far in emprendissadi artisanal, l'aspect da la sanadad vegn emblidà) • Nagina reducziun pervi da motivs da spargn u a favur d'in augment fraid da la paja da la magistraglia

Indicaziuns per las ulteriuras lavurs

- Il dumber obligatoric da 29 lecziuns emnilas sin il stgalim superiur è memia bass (cumpletter cun lecziuns opziunalas obligatorias)
- Porscher roms opziunals en il sector da matematica e scienzas natirals sco era en economia da chasa
- Dar dapli spazi als roms geografia, istorgia, instrucziun civica, scienzas natirals ed a dumondas en connex cun la tscherna da la professiun
- Per in'estrucziun da linguas effizienta e duravla sin il stgalim superiur èsi da prevair almain 3 lecziuns emnilas per lingua estra
- Cun l'introducziun da l'englais sto la repartiziun da las uras per scolaras e scolars rumantschs vegnir reponderada (il dumber da lecziuns pro lingua è memia pitschen)

- Il rom «sriver» n'è betg pli previs (cuntegns colliads cun quel na dastgan betg ir a perder)

Craps da stgarpitsch

- Ina reducziun en roms music-creativs ed in augment en roms plitost intellectuals maina ad ina chargia pli gronda enstagl ad ina distgargia (dapli pensums a chasa)
- Cun la tavla da lecziuns prevista cuntansch'ins sulettamain «pli pauca profunditad e pli pauca vastadad»

Cundiziuns da basa

- La finamira da la reducziun po mo vegnir cuntanschida, sche cuntegns d'emprender vegnan stritgads (la reducziun dal dumber da lecziuns na basta betg)
- Las tavlas da lecziuns ston resguardar la situaziun dal Grischun talian e da las regiuns rumantschas

---

Dumondas avertas

- Bleras dumondas èn anc avertas (la proposta è mo ina skizza d'ideas)
- Co vesa il pensum emnil en scolina ora?
- Co cuntanscha ina scolasta/in scolast in pensum cumplain (uras da bloc engrevgeschan l'instrucziun en mesas classas, linguas estras vegnan instruidas da scolastas e scolasts spezialisads)?
- Sustegna il chantun in studi da diplom supplementar per scolastas da lavurs a maun (pussavladad da far ina furmaziun sco terapeutas da scola en il senn d'in plan social)?

Alternativas

- Betg reducir il dumber da lecziuns emnilas en scola primara, mabain prevair ina restructuraziun a favur dals roms principals
  - Enstagl da reducir il dumber da lecziuns han las scolaras ed ils scolars da far pli paucs pensums
-

1.5. Menu da temp: bloc svizzer u europeic

1.5.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 5	Project prioritar
Menu da temp: bloc svizzer u europeic	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	L'instrucziun dals roms obligatorics en la scola populara ha lieu en temps da bloc. Durant quests temps da bloc è la scola responsabla per la surveglianza da las scolaras e dals scolars en las uras libras sco era avant e suenter l'instrucziun.

1.5.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	L'introducziun generala da temps da bloc vegn beneventada. Las premissas èn structuradas complementaras a la scola ed a la famiglia existentas resp. la promoziun suffizienta da talas.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Il model da temps da bloc correspunda a las necessitads socialas ed als basegns dals geniturs
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • Consequenzas finanzialas surtut per vischnancas pitschnas • Il niz pedagogic vegn mess en dumonda (capacitad da sa concentrar e da supportar squitsch durant pli lung temp en las emprimas classas primaras)
Indicaziuns per las ulteriusas lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Permetter soluziuns regiunalas flexiblas (realisablas en singulas vischnancas) • Betg realisar la mesira sin donn e cust da las scolastas e dals scolasts (las pretensiuns da la scola han prioritad visavi quellas dals geniturs) • La scola na po e na duai betg remplazzar la famiglia • Il gentar en famiglia na dastga betg vegnir impedì (las lecziuns obligatoricas dal suentermezdi ston cumenzar pli tard) • La mesemna suentermezdi duain ils uffants era vinavant avair liber • Crear nagin squitsch supplementar per ils uffants (las uras da surveglianza èn da separar cleramain da l'instrucziun da scola tant areguard il cuntegn sco era areguard las persunas) • Betg spustar ils roms music-creativs en il plan dal suentermezdi che po vegnir elegi libramain • Fixar blocs liants per l'entir chantun
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • Las infrastrukturas e las capacitads da localitads spezialas mancan en bleras vischnancas (locals èn gia oz occupads cumplainamain) • En vischnancas pli pitschnas na pon ins betg pli porscher pensums cumplains per scolastas e scolasts sin il staglim inferior, sche tut las scolaras ed ils scolars duain avair scola il medem temp.

Cundiziuns da basa	<ul style="list-style-type: none"> • Clara definiziun da las rollas da las scolastas e dals scolasts sco era da las personas da surveglianza • Puschidas complementararas sco canortas d'uffants, maisas da mezdi • Introducziun da temps da bloc en la medema dimensiun era en scolina • Consultaziun da las uniuns da sport, sch'ils uffants n'han betg pli liber la mesemna suentermezdi
Dumondas avertas	<ul style="list-style-type: none"> • Tge custs chaschunan las mesiras complementararas a la scola ed a la famiglia necessarias e tgi porta quests custs? • Co vegn defini il duair da surveglianza? Tgi surpiglia la responsabladad? • Co vesa ora la realisaziun concreta dals uraris cun temps da bloc? • Èn mesiras e structuraras complementararas era realisablas en vischnancas pli pitschnas? Tgi finanziescha quai?
Alternativas	<ul style="list-style-type: none"> • Examinar era auters models (p.ex. cun 5 lecziuns avantmezdi e la mesemna suentermezdi liber) • Emprovas cun scolas dal di e metodos d'emprender individualisadas

---

1.6. Entrada en scola anticipada e flexibilisada

1.6.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 6	Project prioritar
Entrada en scola anticipada e flexibilisada	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	La scolina duai per regla durar dus onns e daventar obligatorica per uffants a partir da quatter onns. La gronda part dals uffants en il Grischun cumenza damai cun sis onns la scola. La procedura da scolarisaziun duai a medem temp vegnir flexibilisada.

1.6.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	L'obligatori da dus onns per la scolina vegn per gronda part beneventà. L'entrada obligatorica cun 4 onns vegn messa en dumonda. La flexibilisaziun vegn sustegnida cleramain.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Ina resposta flexibla sin l'eterogenitad da las prestaziuns en questa gruppa da vegliadetgna • I vegn tegnì quint dal ritmus da svilup different dals uffants • La flexibilisaziun gida ils uffants retardads ed ils uffants avanzads en lur svilup • La scolina e la scola populara vegnan regladas en ina lescha • La promoziun elementara e la registraziun da basegns speziels sco era l'integraziun d'uffants da lingua estra cumenzan pli baud • Pussaivladads d'acceleraziun simplifitgadas en scolina e sin il stgalim bass da la scola primara èn da beneventar • Avischinaziun als systems da scola europeics
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • Sch'ìls uffants van memia baud en scolina, n'èn els sunter 2 onns per part betg anc madirs per ir a scola (entrada en scola gia pussaivla cun 5 onns) • Ils models da temps da bloc actuals èn memia lungs per uffants da trais onns e mez fin quatter onns. • Ils uffants èn surdumandads en ina gruppa gronda cun fin a 25 scolarets • Ils uffants n'èn betg anc madirs per la scolina (la scolina ha in'incumbensa d'instrucziun); las finamiras e las spetgas stuessan vegnir reducidas fermamain • Ils uffants vegnan exponids anc pli baud ad in squitsch da prestaziun
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Adattar cun quità ils cuntegns, las metodos ed ils meds d'instrucziun a l'entrada anticipada en scolina resp. en scola primara • Entrada en scolina sin il pli baud cun 4 onns cumplenids (spustar il termin da referenza sin la mesadad da l'onn)

	<ul style="list-style-type: none"> • Involver era «pedagogas curativas da scola» en la scolina ed en las classas primaras bassas • Tut tenor las cundiziuns localas laschar avert la pussaivladad da manar ina partiziun che cumpiglia l'emprima fin la terza classa
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • Ils giuvenils pudessan terminar la scola populara gia cun 14 onns (en il cas extrem cun 13 onns) • Uffants cun in svilup cognitiv avanzà vegnan scolarisads pli baud, malgrà ch'els n'èn sin fundament da lur competenzas socialas ed emoziunalas betg anc madirs per ir a scola • Grondas midadas structuralas cun custs correspundents èn necessarias (infrastructura, scolaziun, lungas vias da transport en la periferia) • Geniturs ambizius vulan che lur uffants entrian (memia) baud en scola
Cundiziuns da basa	<ul style="list-style-type: none"> • Armonisar sin nivel naziunal la vegliadetgna d'entrar en scola ed en scolina • Prolungar la durada da scola obligatorica da 9 sin 10 onns • Fixar il dumber maximal d'uffants en scolina e metter a disposiziun purschidas da sustegn per la magistraglia da scolina • Flexibilisar era l'entrada en scolina (pussaivladad da suspender l'entrada en scolina) • Il model grischun na dastga avair nagins dischavantatgs per la magistraglia indigena pertutgant la furmaziun da basa e la furmaziun cuntinuada
Dumondas avertas	<ul style="list-style-type: none"> • Èn las instituziuns da furmaziun (p.ex. manaschis d'emprendissadi) preparadas per recepir absolvents pli giuvenis? • Pon uffants pli flaivels era ir trais onns a scolina?
Alternativas	<ul style="list-style-type: none"> • Introducir analog ad auters chantuns il model d'in stgalim da basa che includa era la scolina

---

1.7. Classas cumbinadas

1.7.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 7	Project prioritar
Classas cumbinadas	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	Il model cumprovà en il chantun Grischun, che permetta als uffants da differentas vegliadetgnas d'emprender a moda differenziada entaifer classas cumbinadas, duai vegnir obligatoric per tut las emprimas/segundas classas. Uffants talentads han durant l'entir onn da scola la pussaivladad da midar a moda flexibla da la classa pli bassa en la classa pli auta.

1.7.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	La direenziun generala da la mesira è incontestada. I dat dentant dubis, schebain il «model grischun dal stgalim da basa» proponì (cumbinaziun da las mesiras 6 e 7) permetta da cuntanscher las finamiras.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Promoziun dals uffants conform a lur stadi da svilup
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • Il «model grischun dal stgalim da basa» na po betg satisfar a l'idea fundamentala d'in stgalim da basa • Nagina armonisaziun cun auters chantuns • La carriera da scola na cumenza betg senza nivels, vd. ina promoziun cumplexsiva e cuntinuanta è periclitada • Nagina egalitad tranter la magistraglia da scolina e l'ulteriura magistraglia
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Reglar cleramain las competenzas a las interfatschas/als passadis dal sector prescolar al sector da scola • Integrar en il concept ils cuntegns ed ils concepts da promoziun dals models dal stgalim da basa existents (p.ex. promoziun tempriva en linguas e matematica) • Svilupp cun quità il project ed accompagnar quel cun classas d'emprova • Las magistras ed ils magisters ston vegnir scolads per questa furma d'instrucziun
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • Cun las grondezzas da classa previsas en la lescha da scola na funcziuna il sistem da las classas cumbinadas betg (il dumber maximal da scholars sto vegnir reduci) • Memia gronda disparitad, sch'ins realisescha a medem temp era il concept d'integraziun (la magistraglia ed ils uffants èn surdumandads) • En tschertas regiuns èn classas cumbinadas pussaivlas dal puntg da vista organisatoric mo en in turnus da dus onns

Cundiziuns da basa

- Resursas finanzialas supplementaras
  - Pertschients da plazzas suffizients e sustegn ortopedagogic supplementar, en cas ch'ins integrescha era ils uffants cun in impediment
  - La decisiun concernent classas cumbinadas u stgalim da basa dovra ina soluziun interchantunala
-

Dumondas avertas

- En tge mument èsi pussaivel da midar classa?
  - Tge consequenzas detagliadas ha la realisaziun da classas cumbinadas per l'organisaziun da la scola e per la magistraglia?
  - Pertge mo manar la 1./2. classa tenor quest sistem e betg era la 3./4. e la 5./6. classa?
-

Alternativas

- Introducir analog ad auters chantuns il model d'in stgalim da basa che include era la scolina
-

1.8. Interfatscha 8avel onn da scola

1.8.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 8	Project prioritar
Interfatscha 8avel onn da scola	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	En l'otgavel onn da scola vegn erui sin nivel chantunal il stadi d'enconuschientschas da mintga scolara e mintga scolar a basa dal sistem da test «Stellwerk» sustegnì da l'Internet.

1.8.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	La mesira vegn validada en moda clermain positiva. La premissa è ch'ils meds d'instrucziun ed ils plans d'instrucziun vegnian coordinads cun auters chantuns.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • In test per eruir il stadi d'enconuschientschas en l'otgavel onn da scola è necessari e fa senn • Permetta a la magistraglia da planisar a moda adequata ils cuntegns e l'instrucziun e gida ad auzar la qualitat da la scola • Grazia ad ina soluziun unitara survegnan tut las scolaras e tut ils scolars las medemas premissas da scola per lur furmaziun professiunala futura • Valitaziun da las prestaziuns da vart neutrala
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • L'interfatscha en l'otgavel onn da scola è memia tard, materia d'instrucziun mancanta na po betg pli vegnir recuperada • Il sistem da valitaziun po vegnir stressant per scolaras e scolars flaiVELS
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Coordinaziun cun la mesira 9 (reorganisaziun dal 9avel onn da scola) • La preparaziun per la tscherna da la professiun e la preparaziun per ils examens d'admissiun en il gimnasi vegnan fatgas en l'entira Svizra gia en l'otgavla classa (sto esser francà en l'urari) • Purschida da moduls per la tscherna da la professiun en l'otgavla classa • Il sistem da valitaziun «Stellwerk» na po betg remplazzar ils examens d'admissiun (examinadas vegnan las abilitads e betg las cumpetenzas) • En il sector da las linguas sto vegnir resguardada la situaziun particulara dal chantun Grischun • Ils tests ston vegnir manads da persunas externas
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • Po la promoziun individuala da las scolaras e dals scolars vegnir garantida cun la magistraglia existenta? • La tscherna da la professiun na dastga betg sa basar mo sin ils resultats da l'instrument «Stellwerk»

- Las scolaras ed ils scolars vegnan trenads per absolver il test e cuntegns d'instrucziun betg examinads vegnan negligids

---

Cundiziuns da basa

- Coordinaziun dals plans d'instrucziun e dals meds d'instrucziun cun auters chantuns
- Elavurar in concept chantunal per la preparaziun da la tscherna da la professiun (procedura analogha en tut las scolas)
- Stretga collavuraziun cun la cussegliaziun da professiun e da carriera
- Acceptanza en l'economia per l'instrument «Stellwerk»

Dumondas avertas

- Tge custa il program e tgi surpiglia ils custs?
  - È «Stellwerk» in instrument complementar sper «Multi- und Basis-Check»?
-

1.9. Reorganisaziun dal 9avel onn da scola

1.9.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 9	Project prioritar
Reorganisaziun dal 9avel onn da scola	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	Il novavel onn da scola duai vegnir nizzegià per promover individualmain las scolaras ed ils scolars che sa preparan per ina furmaziun professiunala.

1.9.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	La necessitad da reorganisar il 9avel onn da scola è incontestada. Ina preparaziun retardada ed unilateral per la furmaziun professiunala è problematica.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Novs cuntengns e novas structuradas en il 9avel onn da scola promovon la motivaziun e creschan ina schientscha specifica • Il 9avel onn da scola duai preparar per l'entrada en il mund da la lavur e da la professiun (cumpetenzas-clav)
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • In'instrucziun orientada unicamain a la furmaziun professiunala na fa betg senn • La tscherna da la professiun e l'instrucziun correspondentada ston avair lieu en la 7avla ed 8avla classa • In'orientaziun unilateral a l'empredissadi dischavantagescha las candidatas ed ils candidats per il gimnasi u la scola media commerziala/spezialisada
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Il sector da matematica e ciencias natirals è dotà cun memia paucas lecziuns emnilas (purschidas supplementaras en il sector da roms opziunals èn necessarias) • Crear spazi en las tavlas da lecziuns dal stgalim superiur per preparar la tscherna da la professiun ed ils examens d'admissiun per las scolas cuntinuantas • Collavurar cun ils manaschis d'empredissadi durant il 9avel onn da scola • Examens finals chantunals e naziunals sco finamira d'instrucziun • Integrar las instituziuns da scolaziun preprofessiunala en in concept da scolaziun coerent • Examinar la purschida d'in «mentoring» per scolaras e scolars flaivels che tschertgan ina piazza d'empredissadi • Extrada flexibilisada da la scola sco part integrala da la scola populara (10avel onn da scola facultativ)
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • Il 9avel onn da scola na dastga betg daventar in onn da scola d'alibi («onn da vacanzas») • Tras ina meglra purschida en ils centers daventan las scolas perifericas scolas da segunda categoria

Cundiziuns da basa

- Stretga collavuraziun cun la cussegliaziun da professiun e da carriera
  - Meglra comunicaziun e cooperaziun tranter il stgalim superiur ed il mund da la lavur
-

Dumondas avertas

- Co pon ins individualisar effizientamain la preparaziun per la furmaziun professiunala en classas cun 15 e dapli giuvenils?
  - Tge consequenzas ha la reorganisaziun dal 9avel onn da scola per las instituziuns da scolaziun preprofessiunala?
  - Po l'examen d'admissiun per la scola media spezialisada e l'entrada en quella vegnir anticipada per in onn?
-

1.10. Certificats internaziunals

1.10.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 10	Project prioritar
Certificats internaziunals	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	Per ch'ìls geniturs, l'economia e las scolas cuntinuantas possian giuditgar meglier il nivel d'emprender da las scolaras e dals scolars, porscha la scola populara la pussaivladad d'acquistar certificats reconuschids sin plaun internaziunal u naziunal.

1.10.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	La mesira chatta buna accoglientscha e grond sustegn.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • La pussaivladad d'acquistar certificats reconuschids sin plaun internaziunal vegn beneventada cleramain (promoziun da la motivaziun)
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • Privel ch'il nivel da las scolas sa sbassia • Privel dal «teach to test» • I dovra dapli scolastas e scolasts spezialisads
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Examinar la pussaivladad d'acquistar certificats internaziunals era en ils secturs da matematica, lingua da standard, sport, musica • La mesira è adattada surtut per il stgalim superiur, dentant main adattada per la scola primara • Porscher certificats sulettamain en roms d'elecziun (certificats obligatorics accentueschan l'inegualitad da las schanzas)
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • La mesira concurrenzescha autras instituziuns che porschan medemamain certificats internaziunals (scolas medias commercialas, scolas medias spezialisadas, scolas medias professiunalas, instituziuns da scolaziun preprofessiunala) • Ils certificats e standards d'avegnan il sulet criteri da selecziun per recepir en manaschis d'emprendissadi ils giuvenils che fineschan la scola obligatorica
Cundiziuns da basa	<ul style="list-style-type: none"> • Certificats internaziunals fan surtut senn, sche la durada da scola obligatorica vegn augmentada da 9 sin 10 onns
Dumondas avertas	<ul style="list-style-type: none"> • Duain certificats vegnir menziunads en l'attestat (sche gea, co)?
Alternativas	<ul style="list-style-type: none"> • La coordinaziun sin plaun naziunal è pli impurtanta che certificats internaziunals

1.11. Infurmaziun sustegnida da l'Internet

1.11.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 11	Project prioritar
Infurmaziun sustegnida da l'Internet	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	Cun trair a niz effizientamain las novas pussaivladads electronicas per realizar la revisiun da la lescha da scola vul ins facilitar a tut las personas interessadas l'access als plans d'instrucziun ed a las tavlas da lecziuns en la pli nova versiun vertenta. Plinavant duai il diever da quels vegnir simplifitgà e las correlaziuns cun ils meds d'instrucziun e las indicaziuns didacticass duain vegnir structuradas a moda favuraivla per ils utilisaders.

1.11.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	La mesira vegn sustegnida cleramain.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Infurmaziuns sustegnidas da l'Internet èn confurmas al temp, effizientas e nizzaivlas per las scolastas ed ils scolasts • La trasparenza vegn augmentada
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • L'invista directa dals geniturs en ils plans d'instrucziun po vegnir in factur da stress • Custs per l'infrastructura
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Rediger ils plans d'instrucziun a moda pli concisa, ma pli lianta
Cundiziuns da basa	<ul style="list-style-type: none"> • L'infrastructura (PC ed attatg d'Internet) sto esser avant maun
Dumondas avertas	<ul style="list-style-type: none"> • Quant auts èn ils custs e tgi porta quels?

1.12. Quaranta emnas da scola

1.12.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 12	Project prioritar
40 emnas da scola	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	L'instrucziun vegn repartida da nov sin 40 enstagl da 38 emnas da scola sco fin ussa. Il temp da lavur annual da las scolastas e dals scolasts resta tuttina. Il pensum emnil cumplain d'ina scolasta u d'in scolast da classa (fin ussa 30 lecziuns) cumpiglia da nov 28 lecziuns d'instrucziun, ina lecziun per la lavur en il team ed ina lecziun per ils contacts cun ils geniturs. Il pensum emnil cumplain d'ina scolasta u d'in scolast spezialisà cumpiglia da nov 29 lecziuns d'instrucziun ed ina lecziun da lavur en il team.

1.12.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	Ina meglra repartiziun da las lecziuns distgargia tant la magistraglia sco era las scholaras ed ils scolars. Vischnancas pitschnas e decentralas teman in augment dals custs e pretendan soluziuns flexiblas.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • 40 emnas da scola èn usitadas era en auters chantuns • La prolungaziun permetta in meglra repartiziun da las lecziuns, dat als uffants dapli temp liber e pussaivladads da sa recrear • Nova definiziun dal temp da lavur da las scolastas e dals scolasts (integraziun dals discurs cun ils geniturs e da la lavur da team) • Emnas da scola main charginadas èn da beneventar fitg • La lavur cun il team e cun ils geniturs vegn pussibilitada
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • Nagin meglierament da la qualidad da scola • 40 emnas da scola prolungeschon l'onn da scola, ma na portan nagina approfondaziun • Custs supplementars per ils transports e l'alimentaziun en structures decentralas • Vacanzas da stad lungas permettun da prender distanza da la scola e da surpigliar plazzas da vacanzas sco preparaziun impurtanta per la vita pratica
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> • Fixar l'incumbensa professiunala da las scolastas e dals scolasts a basa dal temp da lavur annual • Prender en mira ina reglamentaziun sin nivel naziunal
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> • Las 2 emnas supplementaras la stad vegnan ad esser las main productivas da l'entir onn da scola

Cundiziuns da basa	<ul style="list-style-type: none"> • Las cundiziuns da lavur e d'engaschament da la magistraglia da la scola populara e da la scolina ston correspunder a quellas dals chantuns che fan part da la CDEP da la Svizra orientala (dumber da lecziuns, paga etc.) • La chargia totala per las scolaras ed ils scolars sco era per la magistraglia na dastga betg s'augmentar
Dumondas avertas	<ul style="list-style-type: none"> • Tge custs chaschuna questa mesira? • Pertge na vegnan las scolastas ed ils scolasts spezialisads betg tractads egualmain sco las scolastas ed ils scolasts primars en quai che pertutga il pensum da lavur?
Alternativas	<ul style="list-style-type: none"> • Examinar ina varianta cun 39 emnas da scola (sco gia introducì en auters chantuns da la Svizra orientala) • Prevoir ina soluziun flexibla da 38–40 emnas da scola per tegnair quint da las particularitads regiunalas

---

1.13. Direcziuns da scola

1.13.1. Descripziun curta da la mesira dal program fundamental

Mesira 13	Project prioritar
Direcziuns da scola	Dapli profunditad che vastadad
Descripziun curta da la mesira	Per realisar il project «Dapli profunditad che vastadad» dovri ina reglamentaziun chantunala per las direcziuns da scola en il sector da la scola populara.

1.13.2. Respostas da la populaziun

Survista dals resuns	L'introducziun generala da direcziuns da scola tenor normas chantunals cleras vegn beneventada e considerata sco premissa fundamentala per realisar ils auters projects da refurma. Las vischnancas pitschnas teman custs supplementars u soluziuns regionalas nunprati-gablas.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> Las direcziuns da scola èn ina cundiziun fundamentala per realisar cun success la «scola grischuna 2010»
Contra	<ul style="list-style-type: none"> Per vischnancas pitschnas cun paucas scolastas e scolasts n'èn las direcziuns da scola betg necessarias e liadas a custs memia auts.
Indicaziuns per las ulteriuras lavurs	<ul style="list-style-type: none"> La rolla ed ils duairs dal cussegl da scola, da la magistraglia e da la direcziun da scola ston esser definids en la lescha da scola La scolaziun sto vegnir subvenziunada dal chantun Mintga scola sto avair ina direcziun da scola (collavuraziun regionala per scolas pitschnas) Ina reglamentaziun chantunala cun standards clers è necessaria Definiziun clera da las incumbensas, da las responsabladads e da las competenzas tenor directivas chantunals Directivas chantunals per la paja (pensum da direcziun enstagl da lecziuns da distgargia) analog a soluziuns existentas en auters chantuns Subvenziun sco stimulaziun en moda analoga sco per la refurma dal stgalim superiur (model C cun nivels) Betg colliar il sustegn finanziel cun il dumber da scolars Era direcziuns da scola da vischnancas pitschnas han la pussaivladad da sa drizzar ad in secretariat da scola
Craps da stgarpitsch	<ul style="list-style-type: none"> Sistems da stimulaziun chantunals applitgads actualmain na bastan betg, las direcziuns da scola ston vegnir subvenziunadas suffizientamain Direcziuns da scola che lavuran per plirs purtaders da scola vegnan en conflicts d'interess

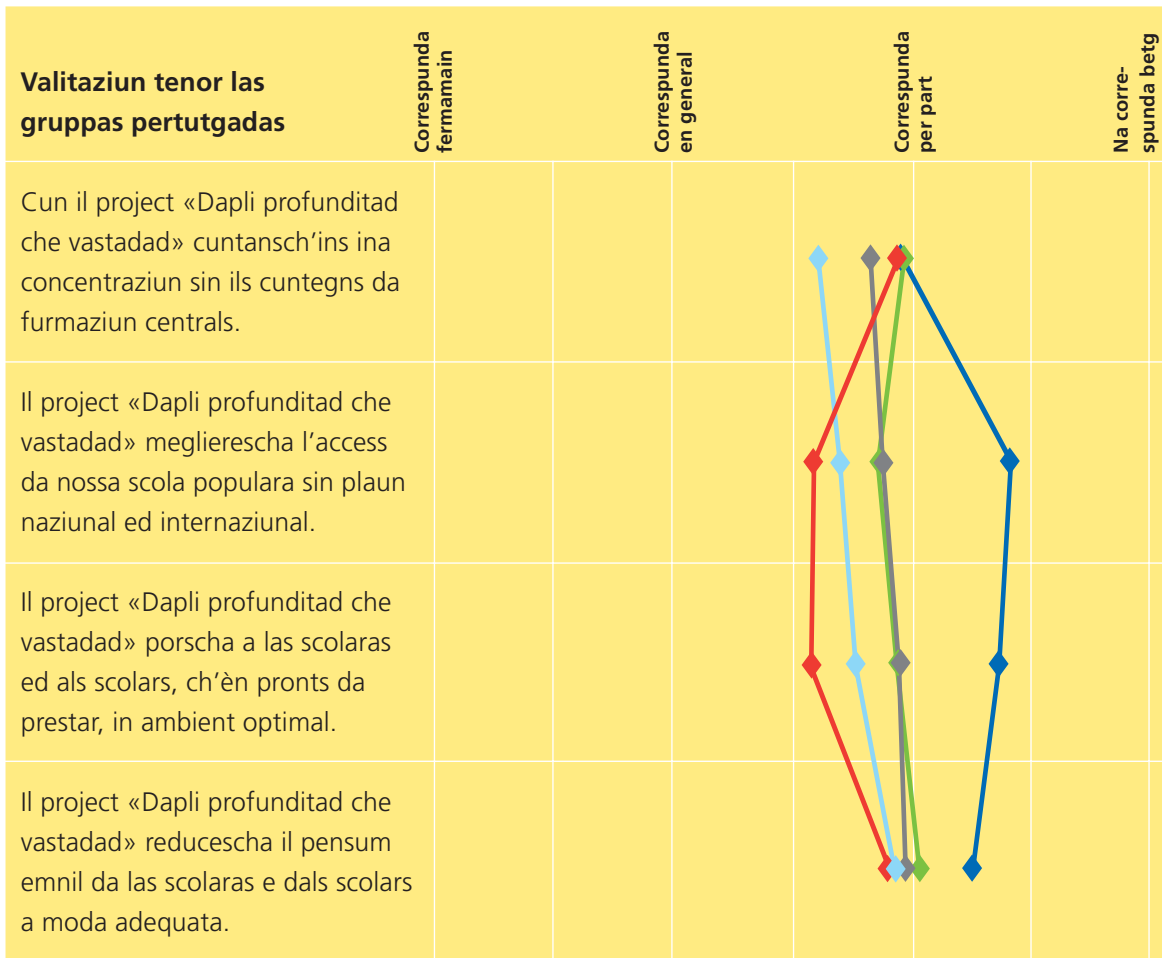
Cundiziuns da basa	<ul style="list-style-type: none"> • Contribuziun finanziaria adeguata tras il chantun • Ils custs supplementars na dastgan betg vegnir adossads sulettamain als purtaders da scola • L'Associaziun da las directuras e dals directurs da scola dal Grischun è ina partenaria equivalenta a las autras associaziuns da la magistraglia en la procedura da consultaziun
Dumondas avertas	<ul style="list-style-type: none"> • A basa da tge criteris vegn valità il success da las direcziuns da scola?
Alternativas	<ul style="list-style-type: none"> • Surlaschar la furma d'organisaziun da la scola als purtaders da scola

---

1.14. Respostas en cifras

Project prioritar					
Dapli profunditad che vastadad					
Dumber da respostas (Tar «gruppa pertutgada» èn indicaziuns multiplas pussaivlas)	Cartas postalas	Questiunari	Internet	Feedbacks	Tuts
Scolaras e scolars (S)	6	37	4	0	47
Geniturs / responsabels per l'educaziun (E)	30	136	12	9	187
Scolastas e scolasts (L)	43	235	54	71	403
Cusseglis da scola (B)	6	73	7	37	123
Politica (P)	2	21	1	17	41
Auters (A)	4	19	3	9	35
Total	91	521	81	143	836

Valitaziun da las constataziuns (Tar «gruppa pertutgada» èn indicaziuns multiplas pussaivlas)	Correspunda fermamain						Correspunda en general						Correspunda per part						Na correspunda betg						Nagina indicaziun Tuts
	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	
Cun il project «Dapli profunditad che vastadad» cun-tansch'ins ina concentraziun sin ils cuntegns da furmaziun centrals.	4	9	13	10	3	2	7	32	48	20	4	4	12	46	79	24	4	6	13	29	67	13	9	7	
	37						92						140						113						42
Il project «Dapli profunditad che vastadad» meglierescha l'access da nossa scola populara sin plaun naziunal ed internaziunal.	1	8	15	5	4	1	3	26	40	22	6	5	10	58	113	43	6	7	19	27	41	8	5	5	
	29						83						183						88						41
Il project «Dapli profunditad che vastadad» porscha a las scolaras ed als scolars, ch'èn prontos da prestar, in ambient optimal.	0	8	11	7	3	1	7	31	53	18	6	3	8	41	84	40	5	9	20	40	61	13	4	7	
	29						98						139						119						39
Il project «Dapli profunditad che vastadad» reducescha il pensum emnil da las scolaras e dals scolars a moda adequata.	3	15	23	9	4	5	4	23	42	12	2	2	9	38	54	25	7	4	19	49	94	#	8	8	
	47						70						106						168						33

(**Interpretaziun:** La grafica mussa las valurs medias da las respostas da mintga gruppa pertutgada. Pli a dretga ch'il punct da datas sa chatta e pli critica ch'è la valitaziun.)

- ◆ Sclaras e scolars (S)
- ◆ Geniturs (E)
- ◆ Scolastas e scolasts (L)
- ◆ Cusseglis da scola (B)
- ◆ Politica (P)

2. Respostas da la populaziun concernent il project prioritar «Integraziun»

2.1. Descripziun curta da quest project dal program fundamental («Integraziun» en general)

Resuns generals	Project prioritar Integraziun
Descripziun curta	Il project «Integraziun» è in accent da svilup da la politica da furmaziun da la regenza. Il «concept da basa per in'integraziun cumplexiva d'uffants e juvenils cun basegns speziels en il chantun Grischun» (numnà en il sequent «concept da basa») cuntegna in sustegn professiunal e mussa las pussaivladads structuralas per il Grischun. La dumonda centrala è: «Co pon tut ils uffants, inclus quels cun in basegn da promoziun fitg grond, vegnir scolads e promovids optimalmain en la scola dal lieu?»

2.2. Respostas da la populaziun en plets (concernent il project «Integraziun» en general)¹

Survista dals resuns	<p>Ils resuns sa concentreschan per gronda part sin il concept da basa (cf. era la survista sut punct 2.4). La direcziun generala dal project, d'integrar tut ils uffants en la scola populara, vegn beneventada. Ins parta dentant da l'idea ch'il sistem da la scolaziun integrativa saja pli char ch'in sistem separà e che las pretensiuns visavi las scolastas ed ils scolasts s'augmentian. La finanziaziun vegn messa en dumonda. In'integraziun totala vegn considerata sco inopportuna.</p>
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Il project d'ina scola per tuts è in pass en la dretga direcziun • Ina scola per tuts gida a megliar l'egualitad da las schanzas • La chapientscha per l'esser different vegn promovida • Igl è pussaivel da realisar furmas d'instrucziun pli vastas • Dapli pussaivladads d'emprender, da promover e cussegljar a moda individuala • Il project pussibilitescha in barat d'infurmaziuns prezius tranter la magistra/il magister da la classa regulara e las personas spezializadas en pedagogia curativa
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • In'integraziun totala n'è praticamain betg pussaivla • Ins tema ch'ils custs totals s'augmentian e metta en dumonda la finanziaziun dal project • Ins tema che las vischnancas stoppian surpigliar dapli custs

¹ Differentas respostas cun cuntegns sumegliants vegnan tratgas ensemen en ina suletta formulaziun. Resuns individuals vegnan citads, sche pussaivel, a moda integrala.

- Ina memia gronda eterogenitad en ina classa sbassa il nivel
- La midada en scolas privatas vegn promovida
- En vischnancas/scolas pitschnas èsi difficil da realisar il project «Integraziun»
- Scolas cun programs da promoziun speziala pon tegnair quint meglier da flaivezzas/fermezzas
- La magistraglia è surdumandada
- Prestaziuns ineffizientas cura che pliras persunas spezializadas lavuran en ina stanza da scola

Indicaziuns per las ulteriuras lavurs

Ina scola per tuts (diversitad) – Mintga uffant ha e mantegna ses plaz en la scola dal lieu

- Promover uffants cun talents spezials ed a medem temp integrar uffants cun impediments (en in sistem da scola pli e pli «intellectual») è strusch pussaivel
- I n'è betg pussaivel d'integrar uffants grevamain impedids u uffants cun gronds disturbis da cumportament (realisar mo las mesiras solidas e pratitgables dal project «Integraziun»)
- Il project promova soluziuns da scola regionalas (scolas centralizadas)
- Igl è necessari da tegnair (a medem temp) en egl ils basegns da l'entira classa
- L'integraziun famigliara è il problem central per singuls uffants e betg l'integraziun en scola

Promoziun speziala entaifer la classa

- Prestaziuns decentralas en las scolas èn pli charas
- Il bainesser da l'uffant e da ses ambient (e betg aspects finansials) duain star en il center
- La scolaziun (speziala) d'uffants cun impediments sto promover la cumpetenza d'emprender sociala da l'uffant e sia conscienza da sasez, per ch'els possian pli tard dar dumogn a la vita (tant sco pussaivel a moda autonoma)

Furmas d'instrucziun differenziadas ed adattadas als basegns da las scolaras e dals scolaras

- Emprovas d'integraziun malreussidas pon avair consequenzas negativas psichicas e cognitivas per ils uffants
- Furmas d'instrucziun differenziadas èn necessarias
- Structuras dal di complementaras per uffants cun in basegn da promoziun augmentà èn necessarias (accumpagnament sin via a scola, a terapias, etc.)

Meglra furmaziun da basa e furmaziun cuntinuada per scolastas e scolaras e per spezialistas e spezialists

- Ina furmaziun adattada da las persunas d'instrucziun è necessaria
- Novas furmas d'instrucziun e furmas da lavur en gruppa èn necessarias

Collavuraziun pli intensiva en il team e cun spezialistas e spezialists

- I dovra dapli temp per la coordinaziun e la discussiun
- Definir cleramain las responsabladads

Craps da stgarpitsch

- La professiun da magister/magistra daventa nunattractiva, sche las personas d'instrucziun èn regularmain surdumandadas
- Las magistras ed ils magisters da classa na pon betg pli sa concentrar sin l'instrucziun
- L'idea da delegar incumbensas ortopedagogicas a las magistras u als magisters da classa na chatta nagina acceptanza
- Lavurs d'accompagnament e d'organisaziun sco era incumbensas finanzialas vegnan delegadas a las vischnancas, a las personas d'instrucziun ed als geniturs. Quels na vulan u na pon betg purtar questas chargias.
- I n'è betg pussaivel da crear las infrastructuras necessarias e las structuras dal di en las vischnancas
- I na dat betg avunda personal spezialisà per prestar la lavur necessaria en il lieu; surtut en scolas pitschnas
- Ils uffants na sa sentan betg bain en ina classa memia gronda

Cundiziuns da basa

- Analisar las consequenzas dal puntg da vista finanziar, politic-regiunal ed economic
- Crear direcziuns da scola (professionalas)
- Megliar ed adattar la furmaziun da basa e la furmaziun cuntinuada
- Crear ina rait tranter las scolas ed ils centers da cumpetenzza spezialisads
- Il chantun sto procurar per in controlling specific e finanziar
- La premissa per survegnir contribuziuns dal chantun èn cundiziuns qualitativas da la pedagogia curativa
- Adattar la grondezza da las classas

Dumondas avertas

- Co vegn resguardada in'eventuala lavur supplementara da las scolastas e dals scolasts (preparaziun, discussiuns)? Co vegn augmentà il temp liber d'instrucziun?
- Co vegnan las personas d'instrucziun sustegnidas e cussegladas?
- Co vegnan determinadas las grondezzas da classa maximalas?
- Co pon ins porscher ad uffants cun in basegn da promoziun spezial ina promoziun equivalenta en tut las vischnancas (egualitad da las schanzas regiunala)?
- Co vegn garantida la qualidad da l'instrucziun?

Alternativas

- Soluziun flexibla cun mantegnair las structuras da scolas spezialas (chattar per mintga uffant la meglra furma da scolaziun pussaivla; quai na sto betg esser necessariamain la furma integrativa)
- Betg francar en la lescha in dretg a l'integraziun, mabain decider da cas en cas
- Status quo

2.3. Descripziun curta dal concept da basa «Integraziun» dal program fundamental

Descripziun curta da la mesira	Il concept da basa ² prenda posiziun concernent la finamira d'ina integriaziun cumplexiva da tut ils uffants e giuvenils en il sistem da la scola regulara e da la scolina regulara. El mussa ils pli impurtants elements dal project cumplex e fa propostas per la realisaziun concreta. Aspects finansials n'èn betg vegnids resguardads.
---------------------------------------	--

2.4. Respostas da la populaziun en plets (concernent il concept da basa «Integraziun»)³

Survista dals resuns	L'idea fundamentala da l'integraziun en las scolas popularas, il sustegn da la pedagogia speziala en las scolas e l'attribuziun dals meds finansials vegnan giuditgads a moda positiva. La realisaziun dal project, surtut la finanziaziun e la cumpetenza da la magistraglia (scolaziun, pretensiuns excessivas), vegn dentant messa en dumonda. L'integraziun totala d'uffants cun plirs e cun grevs impediments sco era d'uffants cun gronds disturbis da cumportament na saja betg pratitgabl. Bliers proponan ina soluziun pli flexibla che prevesa da mantegnair las scolas spezialas. In dretg legal a l'integraziun vegn considerà sco stravagà. Ins parta da l'idea che l'offerta da prestaziuns decentrala saja pli chara che la soluziun actuala. In punct da critica è era la mancanza d'ina calculaziun concernent las consequenzas finansialas dal project. Il status quo na vegn betg giuditgà a moda negativa.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • L'integraziun d'uffants impedids en las classas regularas promova in contact natiral cun la diversidad e la solidaridad • Tut ils uffants pon vegnir scolads en il lieu • L'entira scola po profitar d'in sustegn pedagogic spezial • La finanziaziun pauschala da la puschida pedagogica speziala da basa è ina metoda da finanziaziun adequata
Contra	<ul style="list-style-type: none"> • In'offerta decentrala è pli chara che la soluziun actuala • Las vischnancas ston surpigliar custs supplementars • Las structuradas existents na vegnan betg pli duvradas, autras ston vegnir creadas da nov: auts custs per ina midada da sistem • Las contribuziuns na vegnan betg concedidas sin fundament da la necessitad, mabain sin fundament da las pussaivladads finansialas • I na dat betg spezialistas e spezialists avunda per garantir in'offerta da prestaziuns decentrala

² Il concept da basa vala sco concept general per in'integraziun cumplexiva d'uffants e giuvenils cun basegns spezial en il chantun Grischun ed è da chapir sco basa per la discussiun. En il rom dal «Program fundamental scola grischuna 2010» è arrivadas bleras respostas spezialmain davart il concept da basa. Perquai vegnan questas respostas resumadas separadamain en questa evaluaziun.

³ Differentas respostas cun cuntengs sumegliants vegnan tratgas ensemen en ina suletta formulaziun. Resuns individuals vegnan citads, sche pussaivel, a moda integrala.

- La persuna d'instrucziun principala na po betg sa concentrar directamain sin la lavur pedagogica, perquai che la cumposiziun dal team da scola è eterogena (sustegn d'inA pedagogA spezialisà/-ada, d'inA pedagogA socialA, d'ina spezialista da la Spitex)
- L'integraziun totala sbassa il nivel da las prestaziuns dals uffants (integraziun a cust dals uffants pli talentads)
- Tut tenor l'impediment n'è in'integraziun betg pussaivla; p.ex. integraziun totala d'uffants cun plirs e cun grevs impediments

Indicaziuns per las ulteriuras lavurs

Finamira

- Il dretg legal duai vegnir limità ad uffants cun in basegn da promoziun moderà (uffants cun flaiwezzas da prestaziun parzias e cun impediments d'emprender)
- Il dretg legal duai sa basar sin las resursas da l'uffant e sin factors da l'ambient sco la famiglia, la grondezza da la classa, la capaciad da la scola, il conturn
- En cas singuls po ina separaziun esser ina meglra soluziun per l'uffant (spazi protegi da la scolaziun separada) ed era ina distgargia per l'ambient e per la famiglia
- Evitar ina «psichiatisaziun» dals uffants e giuvenils cun disturbis da cumportament

Midada da paradigma: Betg il singul uffant, mabain l'entira scola profitescha d'in sustegn pedagogic spezial

- Includer era il sector da la prescola en las dumondas da l'integraziun
- L'integraziun totala d'uffants cun plirs e cun grevs impediments na dastga betg duvra tut las resursas ortopedagogicas
- Resguardar il dumber da scolarAs, la chargia sociala e la quota d'uffants da lingua estra per calcular ils pertschients da piazza per la purschida pedagogica speziala da basa
- Reglar cleramain las responsabladads tranter la magistra/il magister da classa e las persunas d'instrucziun spezialisadas en pedagogia curativa
- Per adattar la grondezza da las classas: definir ils factors per scolaras e scolar cun basegns spezial (impediment corporal, lingua estra, disturbis da cumportament; cf. chantun da Basilea)
- Uffants impedids dovran sper ina promoziun pedagogica curativa era sustegn en ils secturs da la tgira, medischina e terapia: quai è vegni resguardà memia pauc en il concept da basa

Finanziaziun

- La finanziaziun individuala da prestaziuns per uffants cun in grond basegn da promoziun (da preschent «uffants AI») è positiva, vegn dentant a chaschunar custs supplementars
- Il chantun duai era en l'avegnir (betg mo ils emprims trais onns suenter l'entrada en vigur da la Nova golvaziun da finanzas tranter la Confederaziun ed ils chantuns) esser obligà d'impunder ils meds mess a disposiziun da la Confederaziun per la scolaziun speziala d'uffants cun in fitg grond basegn da promoziun
- Ils meds finanziaziun per la scolaziun speziala e la tgira en instituziuns spezialisadas duain vegnir administrads en in pool separà dal pool per la purschida pedagogica speziala da basa en las scolas

Furmaziun da basa e furmaziun cuntinuada / supplementara

- Ina furmaziun supplementara intensiva da las scolastas e dals scolasts da classa, sco era da las spezialistas e dals spezialists da la pedagogia curativa sin il champ pedagogic spezial e metodic-didactic è necessaria (p.ex. teamteaching, collavuraziun interdisciplinara, diagnostica e planisaziun da la promoziun individuala, novas metodas d'instrucziun)
- Persunas activas en la promoziun da scola integrada (ISF) duain era en l'avegnir disponer d'in diplom en pedagogia curativa da scola; per terapeutas e terapeuts cun in'experientscha pratica da plirs onns èsi d'elavurar ina soluziun transitorica
- Per scolastas e scolasts sco era per terapeutas e terapeuts da legastenia/discalculia èsi da porscher furmaziuns posteriuras modularas (p.ex. diplom da pedagogA curativA da scola)

Centers da cumpetenzza

- Ils centers da cumpetenzza èn adattads per determinar las pussaivladads da l'integraziun tranter las persunas/instituziuns involvidas
- Laschar sclerir e definir d'in team independent e cun cumpetenzas multifaras mesiras adattadas per uffants cun in basegn da promoziun augmentà (sectur pedagogic, medicinal, therapeutic)
- Als centers da cumpetenzza manca il know-how necessari, sch'els na s'occupan betg sezs d'uffants cun impediments
- En cas d'in effectiv problem psychic: la decisiun terapeutica e la terapia sco tala sto vegnir prendida resp. fatga da spezialists reconuschids da la cassa da malsaus resp. da l'Assicuranza d'invaliditad (alura surpiglia la cassa resp. l'assicuranza ina part dals custs); surdar al Servetsch psichiatric per uffants e giuvenils e betg al Servetsch psicologic da scola l'incumbensa da sclerir ils basegns d'uffants che dovran blera promoziun

Ulteriuras indicaziuns

- Il concept d'integraziun duai vegnir realisà pir suenter ils ulteriurs accents da svilup
- La separaziun tranter la direcziun ortopedagogica (tras in servetsch u center da cumpetenzza) e la direcziun dal persunal (tras la vischnanca) è problematica
- L'integraziun d'uffants cun disturbis da cumportament e d'uffants cun impediments psychics en la medema scola maina ad ina «psichiatrisaziun» dals centers da scolaziun; igl è perquai necessari da crear centers da cumpetenzza separads per ils dus secturs
- Metter a disposiziun il temp necessari per discurs cun las differentas gruppas d'interess sco era per l'intervisiun, l'ospitaziun etc.
- La lavur supplementara da la magistraglia sto vegnir cumpensada (cun meds finansials u cun temp liber)
- Elavurar soluziuns adattadas a las furmas da famiglia actualas (p.ex. tuts dus geniturs exerciteschan ina professiun)
- En il sectur da la prescola datti gia ussa largias: sviluppar concepts diagnostics e therapeutics clers per las mesiras da promoziun; diagnostitgar e tractar ad uras disturbis dal svilup linguistic

Craps da stgarpitsch**Cunfins da l'integraziun**

- I n'è betg pussaivel d'instruir communablamain scolaras e scolaras cun gronds deficits spierts e corporals u cun gronds disturbis da cumportament e da promover a medem temp uffants talentads
- Il project «Integraziun» è (per part) incumpatibel cun il project «Dapli profunditad che vastadad»
- Uffants che na vegnan betg da s'integrar en ina classa regulara pervi da lur malsogna u impediment (p.ex. autissem), dovran ina scolaziun en gruppas (fitg) pitschnas
- Las scolas regularas na pon betg garantir in'integraziun scolastica cumplessiva d'uffants cun impediments spierts u cun plirs/grevs impediments (uffants cun impediments multipels ed uffants cun disturbis da cumportament ed impediments spierts dovran sustegn ed accompagnament en scolas da pedagogia curativa)

Resursas

- Las resursas finanzialas ed organisatoricas per la furmaziun e la furmaziun cuntinuada da las scolastas e dals scolasts èn insuffizientas (gia uss in problem)
- En cas d'ina politica restrictiva èn las contribuziuns pauschalas insufficientas per finanziair ils pools previs per l'accompagnament da tut ils uffants cun in basegn da promoziun spezial (sperdita da qualidad, assistenza insufficienta u custs supplementars per las vischnancas)
- L'offerta da prestaziuns pedagogicas spezialas per ina soluziun decentrala è insufficienta, tant dal punctg da vista quantitativ sco era qualitativ

Finanzas

- Las resursas finanzialas per la realisaziun integrala èn insufficientas; il concept n'è betg finanziabel en il rom da las restricziuns finanzialas actualas
- Auts custs per las adattaziuns necessarias da l'infrastructura (p.ex. localitads per servetschs da tgira, accessibilitad per sutgas cun rodas, stanzas da classa, mensas etc.); examinar la pussaivladad da finanziaziun tras il maun public
- Structuras complementaras a la famiglia (pedagogia sociala, canorta dal di, maisa da mezdi etc.) generesch custs supplementars e n'èn betg finanziablas

Cundiziuns da basa

- Calcular tut las consequenzas finanzialas
- Evaluar las consequenzas dal punctg da vista politic-regional
- Il chantun sto fixar directivas liantas per la finanziaziun, per garantir l'egualitad da las schanzas e l'offerta da basa en tut las vischnancas
- Definir cleramain l'expressiun «basegn da scolaziun speziala»
- Sclerir ils puncts da contact e reglar las cumpetenzas tranter il Servetsch ortopedagogic, il Servetsch psicologic da scola, il Servetsch psichiatric per uffants e juvenils sco era ils posts externs
- Sclerir ils puncts da contact cun las assicuranzas (cassa da malsauns, Assicuranza d'invaliditad)
- Determinar la basa da calculaziun per las incumbensas dal pedagog curativ/da la pedagoga curativa da scola

- Integrar en il concept mesiras pli vastas che quellas vertentas per la promoziun tempriva en scolina (prevenziun da legastenia, promoziun linguistica)
- Las finamiras d'integraziun previsas en il program fundamental pon mo vegnir cuntanschidas cun abolir tut las structuradas da scola da las vischnancas e crear centers da cumpetenzza regiunals
- Il chantun duai sviluppar models realisabels en la pratica, per evitar che mintga vischnanca stoppia sviluppar in agen model
- Ergoterapia, terapia da legastenia e discalculia: definir la situaziun, l'impurtanza, l'indemnisaziun, la finanziaziun, la furmaziun etc.
- Garantir la coordinaziun e la cumpatibilitad sin nivel svizzer

Dumondas avertas

- Tge rolla ha l'educaziun prescolara pedagogic-curativa en il concept?
- Tge rolla giogan las logopedas che pratitgeschan sin basa privata?
- Disturbis dals senns: Per tge disturbis dals senns pon ins porscher sustegn ortopedagogic en scolina ed en la scola populara? Co èn las incumbensas repartidas tranter las differentas instituziuns?
- Co vegnan schliads conflicts d'interess tranter ils differents acturs (uffant cun basegn da promoziun, classa regulara, responsabels per l'educaziun, scolastas e scolasts, cussegls da scola, instanzas politicas)?
- Co duain vegnir coordinadas concretain las mesiras pedagogicas (offerta sociopedagogica sco structuradas dal di, lavur sociala etc.) e las purschidas pedagogicas supplementaras? Co èn regladas en detagl la responsabladad e la finanziaziun?
- Co èn vegnids definids ils suandants parameters: grondezza da las classas, plan d'instrucziun, tavla da lecziuns, instanzas da scleriment, temp d'instrucziun emnil, purschida da spazi, plazs ed offerta da terapia, pensum d'instrucziun per classa / support?
- Co pon vegnir resguardads en il concept ils giuvenils, per ils quals èn pendentas decisziuns d'internament da vart da l'autorità tutelara u da vart da la chombra penala per giuvenils?
- Co vegn l'integraziun sustegnida suenter il temp da scola obligatoric?
- Datti en la medema scola avunda plazzas a temp cumplain per pedagogAs curativAs?
- Co duain las responsabladads tranter il chantun e las vischnancas vegnir regladas en detagl?
- Tge impurtanza duai avair en l'avegnir il Servetsch psicologic da scola?
- Co vegn garantida l'offerta da basa da la pedagogia speziala?
- Co vegn cuntinuada l'integraziun sin il stgalim superiur?
- Co vegn garanti ed organisà il sustegn da persunas spezializadas en ils cas, nua che las distanzas da las scolas (perifericas) èn fitg grondas?
- Subvenziuns a basa dal dumber da scolarAs: Co duain pitschnas scolas pudair exister vinavant e finanzia a medem temp in'offerta da basa pedagogic-curativa?

Alternativas

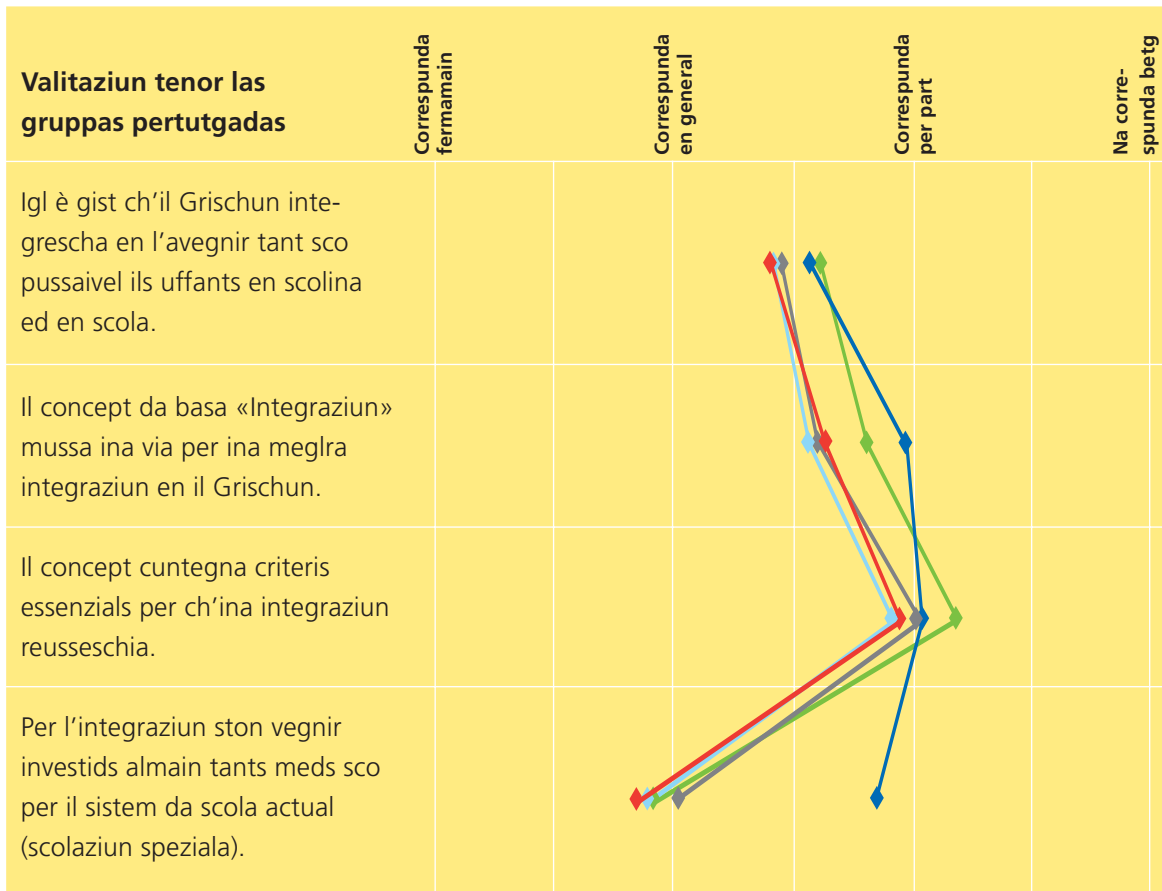
- Il concept da basa per la promoziun da la pedagogia speziala en la Svizra centrala preschenta in'alternativa:
    - la scolaziun d'uffants cun gronds basegns da furmaziun speziala po succeder en ina scola speziala u era a moda integrativa en ina scola regulara; in post spezialisà cumpetent sclerescha ils basegns dals uffants impedids e decida davart l'ulteriura scolaziun
    - las scolas spezialas d'aventan centers da cumpetenza cun scola speziala e cun offertas da sustegn e da cussegliaziun per la scolaziun speziala decentrala
  - Realisar parallelamain furmas da scola separativas ed integrativas (classa pitschna integrada, classa regulara): tscherner tut tenor la situaziun persunala ed il gener da l'impediment la strategia da scola che garanteschia il svilup optimal da l'uffant (nagin dretg legal a l'integraziun)
  - Soluziun flexibla che permetta tant in'integraziun parziala e permeabla (cun scolas dal di), sco era separaziuns temporaras
  - Betg delegar la terapia psicomotorica e la logopedia a las vischnancas, mabain als posts spezialisads e reglar ils mandats da prestaziun (chantun, vischnanca, post spezialisà); porscher ultra da l'offerta en la stanza da scola era terapia psicomotorica en ina stanza da terapia
  - Status quo
-

2.5. Respostas en cifras (concernent il project «Integraziun» en general)

Project prioritar					
Integraziun					
Dumber da respostas (Tar 'gruppa pertutgada' èn indicaziuns multiplas pussaivlas)	Cartas postalas	Questunari	Internet	Feedbacks	Tuts
Scolas e scolars (S)	6	37	0	0	43
Geniturs/responsabels per l'educaziun (E)	30	136	10	6	182
Scolastas e scolasts (L)	43	235	19	70	367
Cussejls da scola (B)	6	73	4	40	123
Politica (P)	2	21	1	17	41
Auters (A)	4	19	1	8	32
Total	91	521	35	141	788

Valitaziun da las constataziuns (Tar «gruppa pertutgada» èn indicaziuns multiplas pussaivlas)	Correspunda fermamain						Correspunda en general						Correspunda per part						Na corre-spunda betg						Nagina indicaziun Tuts
	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	
Igl è gist ch'il Grischun integrescha en l'avegnir tant sco pussaivel ils uffants en scolina ed en scola.	5	23	22	16	6	4	13	47	68	22	7	6	9	27	82	17	3	4	8	26	33	14	6	4	
	62						129						120						72						41
Il concept da basa «Integraziun» mussa ina via per ina meglra integraziun en il Grischun.	1	15	15	10	5	3	9	46	63	23	4	4	15	32	69	21	7	9	10	28	54	14	6	2	
	39						119						124						98						44
Il concept cuntegna criteris essenzials per ch'ina integraziun reusseschia.	2	7	9	4	2	1	5	24	36	17	4	2	13	48	63	24	6	7	10	41	90	20	7	7	
	21						74						128						143						58
Per l'integraziun ston vegnir investids almain tants meds sco per il sistem da scola actual (scolaziun speziala).	7	63	109	33	11	12	5	17	34	14	4	1	6	10	14	9	2	2	14	28	39	9	3	4	
	184						63						34						82						61

(**Interpretaziun:** La grafica mussa las valurs medias da las respostas da mintga gruppa pertutgada. Pli a dretga ch'il punct da datas sa chatta e pli critica ch'è la valitaziun.)

- ◆ Scholaras e scholars (S)
- ◆ Geniturs (E)
- ◆ Scolastas e scolasts (L)
- ◆ Cusseglis da scola (B)
- ◆ Politica (P)

3. Respostas da la populaziun concernent il project prioritari «Duas linguas estras en scola primara»

3.1. Descripziun curta da quest project dal program fundamental

Mesira	Project prioritari
Variantas A e B	Duas linguas estras en scola primara
Descripziun curta da la mesira	<p>Varianta A: L'introducziun da la 1. lingua estra (= lingua chantunala) vegn anticipada en l'entir chantun (3. onn da scola). La 2. lingua estra (= anglais) vegn instruida en l'entir chantun a partir dal 5avel onn da scola.</p> <p>Varianta B: L'introducziun da la 1. lingua estra (= anglais) vegn anticipada en l'entir chantun (1. resp. 2. onn da scola). La 2. lingua estra (= lingua chantunala) vegn instruida en l'entir chantun a partir dal 3. resp. 4. onn da scola.</p>

3.2. Respostas da la populaziun en plets¹

Survista dals resuns	In'Instrucziun tempriva da linguas estras vegn giuditgada positivamain. En blers resuns vegn accentuada l'impurtanza da l'anglais. Las resalvas pertutgan la supposiziun che las scolaras ed ils scolars pudessan esser surdumandads cun ina segunda lingua estra sin il stgalim primar. L'instrucziun immersiva vegn considerata sco necessaria, a medem temp vegn dentant rendì attent che las scolastas ed ils scolasts pudessan per part esser surdumandads cun quella. Soluziuns flexiblas per las differentas regiuns linguisticas (surtut per il rumantsch) vegnan consideradas sco indispensablas. I vegnan fatgas differentas propostas alternativas.
Pro	<ul style="list-style-type: none"> • Emprerder baud linguas estras fa senn dal punctg da vista neurologic • L'impurtanza da l'anglais è fitg gronda en ina societad globalisada • La segunda lingua estra sco «lingua dal vischin» (sper l'anglais) • Las scolas da lingua rumantscha e taliana na vegnan betg dischavantagiadas (ellas pon offrir l'anglais sper ina segunda lingua chantunala)

¹ Differentas respostas cun cuntegns sumegliants vegnan tratgas ensemen en ina suletta formulaziun. Resuns individuals vegnan citads, sche pussaivel, a moda integrala.

Contra

- Duas linguas estras sin il stgalim primar è memia bler: las linguas pon vegnir emprendidas mo superficialmain pervi dal dumber da lecziuns limità
- Surtut las scholaras ed ils scolars primars linguisticamain main talentads èn surdumandads cun duas linguas estras
- Ils problems chaschunads tras ina midada da domicil na vegnan betg schliads cun in'instrucziun unitara da l'anglais
- L'instrucziun da linguas ha memia bler pais visavi ils auters roms
- Las vischnancas pitschnas na pon betg manar ina scola trilingua

Indicaziuns per las ulteriuras lavurs**Indicaziuns generalas**

- Introducir ina segunda lingua estra pir cura che l'emprima lingua estra vegn gia instruida a moda immersiva
- Tegnair quint da las experientschas fatgas (resuns/feedbacks, studis e resultats da perscrutaziun); resguardar surtut il rapport e las recumandaziuns dal team da perscrutaziun al seminari rumantsch da l'universidad da Turitg (trilinguitad en il chantun Grischun)
- L'instrucziun immersiva en ina lingua chantunala po vegnir introducida gia en scolina (surtut en territoris rumantschs)
- L'emprima lingua estra emprendida na duai betg avair las medemas ragischs linguisticas sco l'emprima lingua da scola emprendida
- Las experientschas fatgas fin ussa cun las scolas bilinguas (Samedan, Puntraschigna etc.) e cun las classas bilinguas (Cuira) duain vegnir resguardadas
- Uffants cun in basegn da promoziun spezial duain vegnir dispensads da las finamiras d'instrucziun en linguas estras
- Adattar ils cuntegns tant sco pussaivel als models da la Svizra orientala
- La soluziun actuala cun il talian sco lingua estra na persvada betg en la pratica; paucs avantatgs

Indicaziuns concernent il rumantsch / talian

- Resguardar meglier il project rumantsch grischun e betg impedir la realisaziun da quel (cura che quel vegn introducì ston ils uffants emprender ultra da quai rumantsch grischun)
- Considerar l'impurtanza particulara dal tudestg en las scolas rumantschas e talianas
- Las scholaras ed ils scolars da lingua rumantscha e taliana ston gia emprender tudestg sco lingua estra
- En territoris rumantschs ston uffants da lingua tudestga gia emprender rumantsch sco lingua estra

Coordinaziun

- Elavurar ina soluziun sin nivel naziunal per ch'ina midada da scola (en auters chantuns) saja vinavant pussaivla e per mantegnair intactas las schanzas professionali da quels che tschertgan ina piazza d'emprendissadi u da lavur ordaifer il chantun
- Ina coordinaziun cun il plan d'instrucziun da la CDEP è impurtanta. Betg crear sper HarmoS in model grischun spezial

Craps da stgarpitsch

- La cumpetenzza linguistica da las scolastas e dals scolasts è per part insufficienta. Las persunas d'instrucziun èn surdumandadas (era perquai che la soluziun cun scolastas e scolasts spezialisads n'è betg pussaivla dapertut)
- Meds d'instrucziun (actualmain) insufficients
- (Memia) bleras scolaras e (memia) blers scolars èn surdumandads cun ina segunda lingua estra
- Las finamiras minimalas per la cumpetenzza linguistica da las scolaras e dals scolars na pon betg vegnir garantidas; p.ex. las cumpetenzas linguisticas a la fin dal temp da scola obligatoric:
  - s'exprimer bain ed a moda currenta tant a bucca sco era en scrit en la lingua dal lieu
  - avair bunas enconuschientschas da basa tant a bucca sco era en scrit d'ina da las duas autras linguas chantunalas
  - ademplier en englais las pretensiuns minimalas stabilidas sin plaun naziunal
- Per l'instrucziun da linguas immersiva manca a las persunas d'instrucziun per part la cumpetenzza
- L'instrucziun dal talian e dal rumantsch sco segunda lingua n'è anc betg consolidada
- La lingua da standard na dastga malgrà la(s) lingua(s) estra(s) betg vegnir a la curta (las cumpetenzas en la lingua materna sa pegiureschan constantamain)

Cundiziuns da basa

- La soluziun sto resguardar la trilinguitad dal Grischun; garantir l'egualitad da las schanzas a tut las trais gruppas linguisticas dal chantun
- Formular cleras finamiras d'instrucziun
- Crear material d'instrucziun d'auta qualitat resp. repassar il material d'instrucziun existent
- Porscher material didactic en differentas linguas, uschia che p.ex. l'englais po vegnir instrui cun meds d'instrucziun rumantschs (per rumantsch); ulteriura problematica: rumantsch grischun / tschintg idioms
- L'instrucziun immersiva è necessaria per intermediar linguas; la furmaziun da basa e la furmaziun cuntinuada èn d'adattar correspondentamain
- La cumpetenzza linguistica da las scolastas e dals scolasts sto vegnir meglierada (emprima qualificaziun e qualificaziun posteriura)

Dumondas avertas

- Co vegn organisada e finanziada l'eventuala furmaziun necessaria da las scolastas e dals scolasts?
- Co vegn procedi per coordinar las mesiras cun in'eventuala introducziun dal rumantsch grischun? Tge mesiras èn da sviluppar en cas che l'introducziun dal rumantsch grischun na reussescha betg?

Alternativas²**Models cun ina lingua estra en scola primara**

- Model 3/7 cun ina 2. lingua chantunala a partir da la 3. classa primara ed englais a partir dal stgalim superiur
- Englais a partir da la 4. classa (lingua d'inscunter); sin il stgalim superiur ultra da l'englais talian u franzos (rom opziunal)
- Scolas tudestgas: englais; Grischun talian: tudestg
- Talian sco 1. lingua estra gia a partir da la 1. classa primara, segunda lingua estra a partir dal stgalim superiur

Models cun duas linguas estras en scola primara

- 1. onn da scola – 1. lingua chantunala; 3. onn da scola – englais; 7avel onn da scola – 2. lingua chantunala
- Soluziun 3/6 cun talian a partir da la 3. classa e pli tard englais a partir da la 6avla classa
- Englais a partir da la 3. classa primara; segunda lingua estra mo per scolaras e scolars talentads (rom facultativ)
- Ils purtaders da la scola fixeschan ina da las linguas chantunalas sco lingua d'instrucziun. Englais a partir dal 3. onn da scola. Il pli tard a partir dal 5avel onn da scola vegn instrui per part en ina segunda lingua chantunala (immersiun). Pussaivladad da dispensar scolaras e scolars ch'èn surdumandads. Per vischnancas da scola talianas u rumantschas: pussaivladad d'eleger ina lingua chantunala sco emprima lingua estra.
- Englais a partir da la 2. classa primara e per scolaras e scolars talentads talian a partir da la 5avla classa. Pussaivladad da sustegnair uffants cun in basegn da promoziun spezial en tudestg e matematica (cf. chantun Uri)
- Grischun tudestg: englais sco lingua estra tempriva; a partir da la 5avla u 6avla classa segunda lingua naziunala; Grischun rumantsch e talian: tudestg sco lingua estra tempriva; englais a partir da la 5avla u 6avla classa

Auters models

- Emprima prioritad ha la lingua dal lieu; prender mesiras per promover las linguas gia durant il temp da scolina; cumenzar cun l'instrucziun da linguas estras a partir da la 3. classa primara
- Status quo (meglierar il status quo cun l'instrucziun dal talian tempriv enstagl d'introducir in'ulteriura lingua)
- Status quo e per uffants da lingua rumantscha instrucziun da tudestg gia a partir da la 3. classa primara
- Prevoir segiurns pli lungs en regiuns d'autras linguas enstagl d'augmentar l'instrucziun da linguas estras en scola

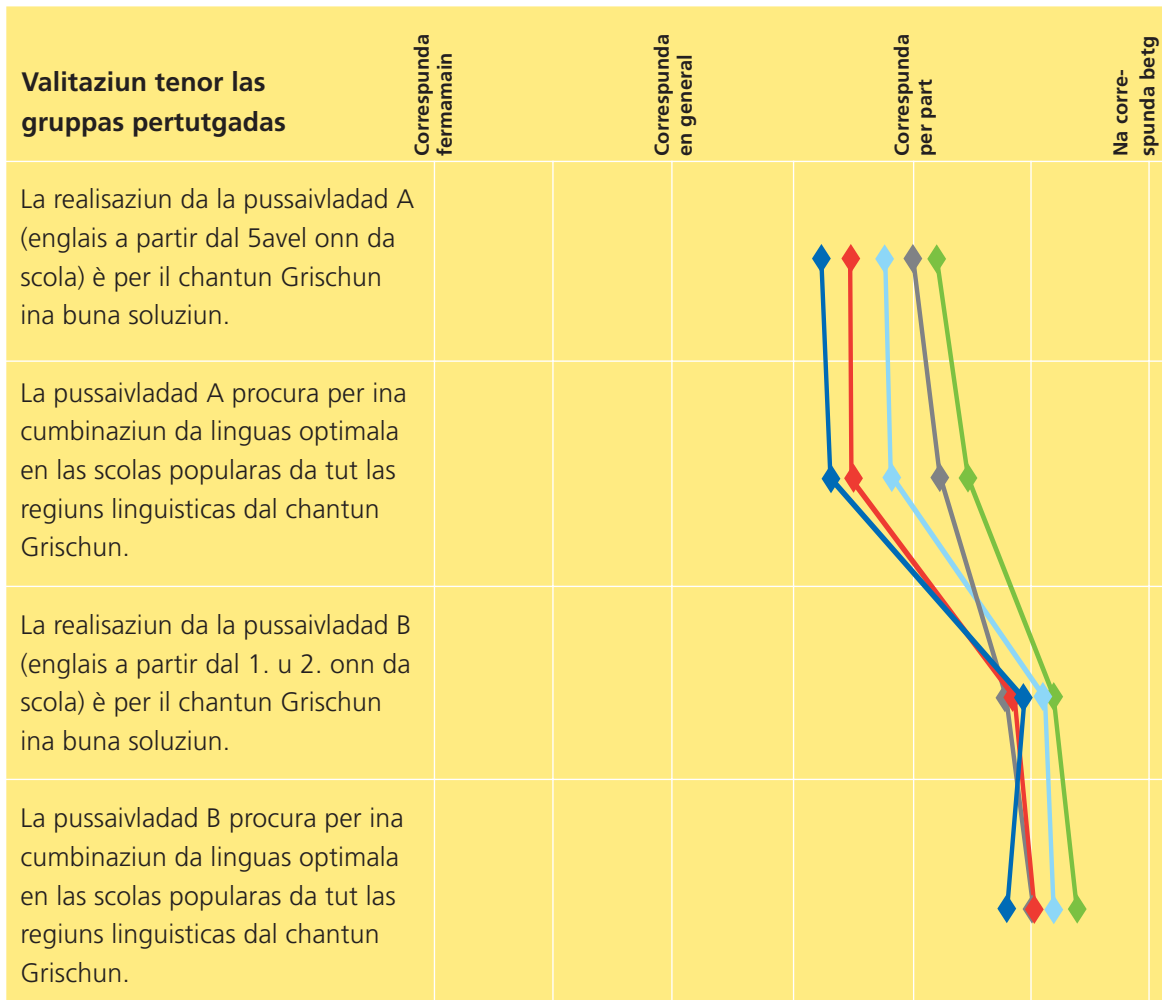
---

² Bleras alternativas formuladas en las respostas sa basavan sin ina gruppa linguistica specifica (p.ex. uffants da lingua materna tudestga) e n'eran betg necessariamain previsas sco soluziun generala per l'entir chantun (cun differentas gruppas linguisticas).

3.3. Respostas en cifras

Project prioritar					
Duas linguas estras en scola primara					
Dumber da respostas (Tar 'gruppa pertutgada' èn indicaziuns multiplas pussaivlas)	Cartas postalas	Questiunari	Internet	Feedbacks	Tuts
Scolaras e scolars (S)	6	37	1	0	44
Geniturs/responsabels per l'educaziun (E)	30	136	13	5	184
Scolastas e scolasts (L)	43	235	28	55	361
Cusseglis da scola (B)	6	73	0	30	109
Politica (P)	2	21	2	15	40
Auters (A)	4	19	3	6	32
Total	91	521	47	111	770

Valitaziun da las constataziuns (Tar «gruppa pertutgada» èn indicaziuns multiplas pussaivlas)	Correspunda fermamain						Correspunda en general						Correspunda per part						Na correspunda betg						Nagina indicaziun Tuts
	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	
La realisaziun da la pussaivladad A (englais a partir dal 5avel onn da scola) è per il chantun Grischun ina buna soluziun.	6	11	21	11	3	3	13	30	41	14	6	5	6	28	37	15	3	0	11	51	102	28	7	11	47
La pussaivladad A procura per ina cumbinaziun da linguas optimala en las scolas popularas da tut las regiuns linguisticas dal chantun Grischun.	7	9	11	8	1	3	7	26	38	#	11	2	12	28	41	12	4	5	9	56	105	29	7	9	54
La realisaziun da la pussaivladad B (englais a partir dal 1. u 2. onn da scola) è per il chantun Grischun ina buna soluziun.	2	12	16	6	2	3	3	15	11	4	1	1	7	9	15	5	3	3	23	86	165	53	13	11	41
La pussaivladad B procura per ina cumbinaziun da linguas optimala en las scolas popularas da tut las regiuns linguisticas dal chantun Grischun.	2	10	10	5	1	0	2	5	7	3	1	3	11	18	20	7	4	4	19	83	160	52	12	11	56

(**Interpretaziun:** La grafica mussa las valurs medias da las respostas da mintga gruppa pertutgada. Pli a dretga ch'è il punct da datas sa chatta e pli critica ch'è la valitaziun.)

- ◆ Scolaras e scolars (S)
- ◆ Geniturs (E)
- ◆ Scolastas e scolasts (L)
- ◆ Cusseglis da scola (B)
- ◆ Politica (P)

4. Respostas da la populaziun concernent il project prioritar «Rinforzament dal stgalim superiur da la scola populara»

4.1. Descripziun curta da quest project dal program fundamental

<p>Mesira</p> <p>Variantas A e B (concernent l'aboliziun dal gimnasi inferiur)</p>	<p>Project prioritar</p> <p>Rinforzament dal stgalim superiur da la scola populara</p>
<p>Descripziun curta da la mesira</p>	<p>Varianta A Abolir il gimnasi inferiur ed entrar en il gimnasi da quatter onns suenten la segunda classa secundara</p> <p>Varianta B Abolir il gimnasi inferiur, entrar en il gimnasi suenten la segunda classa secundara; prolungar la scolaziun gimnasiala da quatter sin tschintg onns.</p>

4.2. Respostas da la populaziun en plets¹

<p>Survista dals resuns</p>	<p>Ina revalitaziun ed in rinforzament dal stgalim superiur da la scola populara vegnan beneventads. Bliers considereschon refurmas en quest sector sco necessarias. La proposta d'abolir il gimnasi inferiur vegn giuditgada a moda critica, ins tema tranter auter consequenzas negativas per la politica regiunala. La gronda part da las respostas giuditgescha negativamain la proposta da prolungar la scolaziun gimnasiala sin tschintg onns. Il model C² dal stgalim superiur vegn valità a moda positiva, ma i vegn accentuà che quel saja realisabel mo en gronds centers.</p>
<p>Pro</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Refurmas sin il stgalim superiur èn necessarias • Rinforza il stgalim superiur ed augmenta sia qualitat • Ha in effect integrativ, evitescha ina selecziun (memia) tempriva • Pussibilitescha d'introducir il model C dal stgalim superiur cun differenziaziun interna • Dus tips da scola per la medema via da furmaziun èn ineffizients • L'aboliziun dal gimnasi inferiur rinforza il stgalim superiur (per part periclità) • La diminuziun dal dumber da scolaras e scolaras sforza oramai las regions perifericas d'agir

¹ Differentas respostas cun cuntegns sumegliants vegnan tratgas ensemen en ina suletta formulaziun. Resuns individuals vegnan citads, sche pussaivel, a moda integrala.

² Model C dal stgalim superiur: la scola reala e secundara vegnan manadas sco classas da nivel per ils roms d'elecziun inditgads correspundentamain sco era per ils roms obligatorics linguas e matematica. L'instrucziun dals ulteriurs roms succeda en la classa reala resp. en la classa secundara oriunda (q.v.d. en la classa regulara). Las classas da nivel sa cumponan da scolaras e scolaras da domaduas classas regularas. Da princip èsi previs dus nivels, ma era trais nivels èn pussaivels.

Contra

- I dovra in'offerta da furmaziun differenziada
- Il sistem actual dals gimnasis inferiurs cun ina repartiziun regionala è sa cumprovà ed è finanziarmain favuraivel
- La qualitad da la scolaziun gimnasiala sa pegiurescha vinavant
- Gronda dumonda per il gimnasi inferiur
- Geniturs bainstants tschertgan soluziuns alternativas pli charas per il gimnasi inferiur (societad da duas classas)
- Las scolas medias privatas na supportan betg ina diminuziun dal dumber da scolars (supplementarmain al svilup demografic negativ) e ston serrar; ina sperdita da centers culturals ed economics; l'attractivitat da las valladas sa sminuescha
- L'egualitad da las schanzas en las regiuns perifericas n'è betg garantida
- Mo anc ina suletta pussaivladad d'entrar en il gimnasi
- Squitsch da centralisar las scolas (en regiuns perifericas ston scolas vegnir serradas)
- La pussaivladad da promover uffants motivads e talentads (e fitg talentads) è limitada
- La scolaziun gimnasiala da 5 onns è ina soluziun grischuna speziala ed incumpatibla

Indicaziuns per las ulteriuras lavurs**En general**

- Per rinforzar il stgalim superiur da la scola populara na ston ins betg necessariamain abolir il gimnasi inferiur
- Studi da PISA: ils pajais che fan uschè tard sco pussaivel ina selezziun, che rinforzan l'integrasiun sociala e porschan models cooperativs e permeabels, cuntanschan megliers resultats
- En il program fundamental duain era roms da las ciencias natiralas far part dals roms d'elecziun; evitar in dischavantatg per ils uffants talentads en matematica
- Procurar per ina cumpatibilitad da la furmaziun cun auters chantuns, cun projects interchantunals e nazionals (l'aboliziun dal gimnasi inferiur è incumpatibla cun HarmoS)
- Classas (memia) eterogenas sbassan il nivel da scolaziun; betg tut las scolaras ed ils scolars han il medem tempo d'emprender; uffants che frequentan classas regularas vegnan dischavantagiads

Scolaziun gimnasiala

- Metter las finamiras da la furmaziun en il center dals concepts: las scolas realas e secundaras han la finamira da preparar las scolaras ed ils scolars per ina furmaziun professiunala, entant ch'il gimnasi inferiur als prepara per ina scolaziun academica
- Resguardar l'impurtanza dal latin per la scolaziun universitara

Timing

- Spetgar ils resultats dal studi EVAMAR II³
- Realisar l'emprim las refurmas sin il stgalim superiur avant che discutir la dumonda da l'aboliziun dal gimnasi inferiur (10–15 onns)

³ EVAMAR II: l'universitad da Turitg evaluescha la scolaziun da maturitad. Ils resultats vegnan ad esser avant maun probablamain il 2008.

Egualitad da las schanzas

- Il project na dastga betg favorisar las scholaras ed ils scolars pli flaiVELs en ils centers e dischavantagiar ils uffants talentads en ils territoris rurals
- Ina selecziun tardiva augmenta l'egualitad da las schanzas, po dentant era ir sin donn e cust dals uffants pli talentads
- Las scholaras ed ils scolars rumantschs na dastgan betg vegnir dischavantagiads (en il gimnasi inferior han els gia baud contact cun scholaras e scolars da lingua tudestga; il tudestg vegn promovì pli fermamain ch'en la scola populara)
- Las scholaras ed ils scolars grischuns na dastgan betg vegnir dischavantagiads visavi scholaras e scolars extrachantunals concernent l'access a las universitads (betg flaiVlentar la scolaziun gimnasiala)

Varianta B (gimnasi da 5 onns)

- Il gimnasi da 5 onns è adequat dal puntg da vista politic-regiunal ed economic
- Il gimnasi da 5 onns prepara las scholaras ed ils scolars meglier per las scolas autas ed augmenta lur schanzas a las scolas autas
- La scolaziun gimnasiala da 5 onns fiss ina soluziun grischuna speziala ed incompatibla (va en direcziun opposta als intents d'armonisar las scolaziuns gimnasialas; incompatibla cun ils «baccalauréats» internaziunals)
- La scolaziun gimnasiala dura en il Grischun pli ditg ch'en auters chantuns ed è tras quai nunattractiva (betg pussaivel pli da recrutar scholaras e scolars extrachantunals)

Model C dal stgalim superior

- Las vischnancas pli pitschnas na disponan betg d'in dumber da scholaras e scolars sufficient per manar trais nivels, era betg sch'il gimnasi inferior vegn aboli e sch'ellas fusiuneschan cun vischnancas vischinas
- Il model da dus stgalims n'è betg ina vaira alternativa al model dal stgalim superior cun trais nivels (tar scholaras e scolars talentads sa reduceschan las prestaziuns)
- Per introducir il model C dal stgalim superior cun trais classas da nivel èsi necessari d'investir fitg bler en l'infrastructura da las scolas centralas e da fusiunar las scolas dal stgalim superior en regiuns perifericas
- Era cun il model C dal stgalim superior cun trais nivels n'èsi betg pussaivel da promover ina elita
- Il model C pretenda sedutas da team (quasi emnilas); pretenda ina direcziun da scola ed ina reducziun dal dumber da lecziuns

Promoziun da scholaras e scolars talentads

- Il gimnasi inferior pussibilitescha ina promoziun tempriva (minimala) d'uffants talentads (era en ils roms da las ciencias naturalas); sch'il gimnasi inferior vegn aboli, na po quella era betg vegnir garantida cun il model C dal stgalim superior
- L'industria e l'economia èn dependentas da forzas da lavur spezializadas; ina differenziaziun e spezialisaziun tempriva è necessaria; garantir la promoziun d'uffants talentads almain en la medema dimensiun sco fin ussa

Facturs politic-regiunals

- Sch'ils gimnasis stuessan serrar a media vista, avess quai consequenzas negativas dal punctg da vista da la politica regiunala e da l'economia publica
- La qualitat da la scolaziun è in factur essenzial per l'elecziun dal domicil
- La scolaziun gimnasiala en las regiuns è periclitada, sch'il gimnasi inferior vegn abolì
- Il rinforzament da la scola populara distgargia finanziailmain il chantun sin donn e cust da las vischnancas

Craps da stgarpitsch

- Il nivel necessari per cumenzar ina furmaziun da scol'auta na vegn betg cuntanschi, sche la scolaziun gimnasiala vegn anc ina giada reducida (suenter che quella è gia vegnida reducida da 7 sin 6 onns)
- Las scolastas ed ils scolasts dal stgalim superior na pon betg porscher la medema qualitat da scolaziun sco las scolastas ed ils scolasts gimnasials cun in studi specialisà
- La scola populara cun trais nivels sto avair in tschert dumber da scolaras e scolars per esser economica: mo fitg paucas vischnancas adempleschan questas cundiziuns
- Ina centralisaziun da las scolas chaschuna custs supplementars per il transport e l'alimentaziun

Cundiziuns da basa

- Evaluar las consequenzas per la politica regiunala e l'economia
- Il chantun duai fixar cundiziuns da basa liantas a lunga vista per la scolaziun gimnasiala
- Sch'il gimnasi inferior vegn abolì, sto la confinanziazion dals gimnasis regiunals tras il chantun vegnir reponderada
- Fixar criteris d'admissiun unitars per entrar en l'emprima classa gimnasiala
- Sclerir il punct da contact cun la furmaziun professiunala
- Resguardar en il concept dumondas concernent la preparaziun per scolas cuntinuantas e la posiziun da las instituziuns da scolaziun preprofessiunala
- Svilupp ed implementar mesiras concretas per garantir la qualitat sin il stgalim superior
- Sch'i vegnan creads centers per il stgalim superior, sto il chantun prevair indemnisaziuns per il transport e l'alimentaziun da las scolaras e dals scolars da vischnancas perifericas

Dumondas avertas

- Vegnan las vischnancas sustegnidas finanziailmain, sch'ellas ston purtar custs supplementars pervi d'ina adattaziun dal sistem (adattaziun da l'infrastructura, furmaziun supplementara)?
- Co pon vegnir recuperadas en il stgalim superior las largias cognitivas, chaschunadas tras la derivanza sociala?
- Co pon ins evitar en il model C dal stgalim superior ina nivellaziun da las differenzas da prestaziun e da furmaziun ed in sbassament dal nivel (surtut sch'i dat mo 2 nivels)?
- Cun tge problems d'urden giuridic e da cuntegn èsi da quintar, sche la Confederaziun fixescha directivas d'armonisaziun?
- Pertge frequentan adina dapli dunnas la scola media? Tge facturs èn responsabels per questa tendenza ed èsi necessari da prender mesiras?

- Po il problem dal dumber diminuint da scolaras e scolars sin il stgallim superiur efectivamain vegnir schlià cun abolir il gimnasi inferior?
  - Co èsi pussaivel da promover uffants talentads e fitg talentads e resguardar a medem temp il princip da l'integraziun?
-

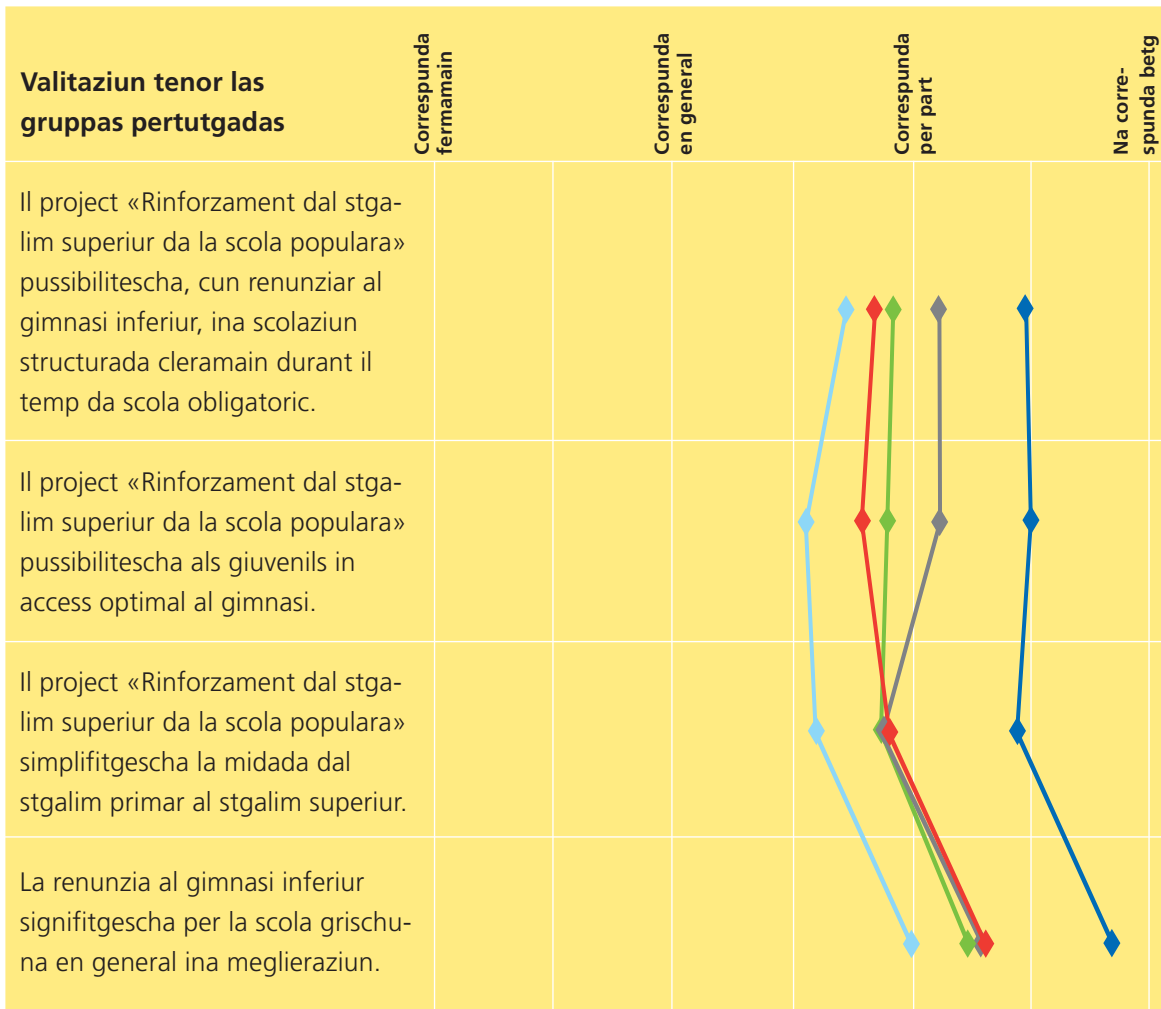
Alternativas

- Regionalisar las scolas medias cun scolas d'accent (p.ex. sport, art, linguas, informatica etc.)
  - Betg abolir ils gimnasis inferiurs (status quo)
  - Posiziunar da nov il gimnasi inferior en il senn d'ina promoziun da talents
  - Ils stgallims superiurs pon introducir mesiras complementaras per promover scolaras e scolars talentads (p.ex. lecziuns d'approfondaziun en ils roms principals sco purschida da roms d'elecziun)
  - Las scolas pon introducir soluziuns ordaifer las categorias da model A/B/C (senza vegnir dischavantiadas finanzialmain)
-

4.3. Respostas en cifras

Project prioritar					
Rinforzament dal stgalim superior da la scola populara					
Dumber da respostas (Tar 'gruppa pertutgada' èn indicaziuns multiplas pussaivlas)	Cartas postalas	Questiunari	Internet	Feedbacks	Tuts
Scolaras e scolars (S)	6	37	4	1	48
Geniturs/responsabels per l'educaziun (E)	30	136	22	3	191
Scolastas e scolasts (L)	43	235	19	39	336
Cusseglis da scola (B)	6	73	4	39	122
Politica (P)	2	21	2	22	47
Auters (A)	4	19	3	11	37
Total	91	521	54	115	781

Valitaziun da las constataziuns (Tar «gruppa pertutgada» èn indicaziuns multiplas pussaivlas)	Correspunda fermamain						Correspunda en general						Correspunda per part						Na correspunda betg						Nagina indicaziun Tuts
	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	S	E	L	B	P	A	
Il project «Rinforzament dal stgalim superior da la scola populara» pussibilitescha, cun renunziar al gimnasi inferior, ina scolaziun structurada cleramain durant il temp da scola obligatoric.	0	16	29	14	3	2	5	23	45	18	4	3	9	40	24	7	4	2	23	70	86	27	7	12	
	49						79						74						178						44
Il project «Rinforzament dal stgalim superior da la scola populara» pussibilitescha als giuvenils in access optimal al gimnasi.	3	15	28	16	3	2	1	21	41	17	5	2	7	24	52	16	3	4	26	64	75	18	7	10	
	51						69						91						157						56
Il project «Rinforzament dal stgalim superior da la scola populara» simplifitgescha la midada dal stgalim primar al stgalim superior.	0	12	25	12	4	3	2	35	48	19	1	0	16	31	52	14	5	3	18	43	71	17	7	11	
	44						84						100						133						63
La renunzia al gimnasi inferior signifitgescha per la scola grischuna en general ina meglieraziun.	0	13	21	9	2	3	0	16	30	14	0	0	5	15	24	11	7	0	31	79	118	32	10	14	
	36						49						49						230						60

(**Interpretaziun:** La grafica mussa las valurs medias da las respostas da mintga grupp pertutgada. Pli a dretga ch'il punct da datas sa chatta e pli critica ch'è la valitaziun.)

- ◆ Scholaras e scholars (S)
- ◆ Geniturs (E)
- ◆ Scolastas e scolasts (L)
- ◆ Cusseglis da scola (B)
- ◆ Politica (P)

5. Respostas generalas da la populaziun concernent il program fundamental

En bleras respostas vegn sustegnida la procedura elegida dal DECA, numnadamain da preschentar a temp il program fundamental complex e voluminus ad ina vasta publicitad e da crear trasparenza.

L'interess per il program fundamental è grond. Tant persunas privatas sco era instituziuns pertutgadas han profità da las pussaivladads da prender posiziun. Differentas organisaziuns ed instituziuns che han respondì èn sa decleradas prontas da gidar a concretisar vinavant ils projects.

Critigà vegn il fatg ch'ins n'ha betg pudì manar ina discussiun a chaschun da las occurrenzas d'infurmaziun en las regions grischunas. Quai stettia en cuntradicziun cun la pretensiun da furmar in'opiniun averta. I vegn era rendì attent che questa vasta «consultaziun da la populaziun» na possa betg remplazzar ina procedura da legislaziun e da consultaziun ordinaria. Cunquai ch'il grad da concretisaziun da differentas mesiras saja da preschent anc bass, sa resalvan divers represchentants da gruppas d'interess e d'organisaziuns il dretg da far pli tard, en il rom d'ina procedura da consultaziun ordinaria, propostas complementaras u divergentas concernent las singulas mesiras ed ils champs tematics.

I vegn valità a moda positiva ch'il program fundamental preschenta ina survista generala da las visiuns per ils projects da refurma da la scola grischuna e na sviluppa e communitgescha quel-

las betg «en pitschens pachets». Pir la concentrasiun consistenta da las var 200 propostas da refurma e da midada pussibileschia ina discussiun cumplessiva ed orientada a finamiras. A medem temp gidia ella ad evitar ch'ina realisaziun nuncoordinada cumplitgeschia il sistem da scola ed augmentia ils custs. Il program fundamental vegn considerà sco basa impurtanta per l'ulteriur svilup strategic da la scola grischuna. In'eventuala realisaziun da las propostas dal program fundamental sco pachet integral vegn dentant messa en dumonda criticamain. Las propostas stoppian vegnir realisadas en etappas ed esser orientadas fermamain a la pratica. Surtut considerond la situaziun da partenza complexa en il chantun Grischun, duess ins midar mo quai che n'è betg sa cumprovà u na satisfa betg pli a las pretensiuns futuras.

Las finamiras previsas dal program fundamental concernent in'armonisaziun chantunala ed interchantunala sco era ina simplificaziun dal sistem da scola vegnan sustegnidas da la populaziun. En quai che pertutga il cuntegn ed il termin da la realisaziun stoppian las midadas en il sistem da scola dal Grischun vegnir coordinadas tant sco pussaivel cun ils svilupps en auters chantuns (nagina soluziun grischuna speziala). Organisatoricamain saja quai percurter necessari da tegnair quint da las particularitads dal Grischun. Ina part da l'armonisaziun previsa è, ord vista da las scolastas e dals scolasts, era l'adattaziun da las pajas e da las cundiziuns d'engaschament da tut las categorias da scolasts a la media da la Svizra orientala.

Surtut las vischnancas pitschnas e las valladas perifericas teman che plirs dals projects da refurma planisads resguardian memia pauc lur

situaziun particulara e gajan en direcziun d'ina centralisaziun da las scolas. En il center da questas resalvas stattan l'aboliziun dal gimnasi inferior (cun la consequenza pussaivla d'ina introducziun integrala dal model C dal stgalim superior), l'introducziun da temps da bloc e la realisaziun dal concept d'integraziun. Ins tema che pitschnas scolas stoppian vegnir serradas u possian vegnir manadas mo pli cun custs considerablamain pli auts. En differentas respostas vegn il mantegniment da las scolas dal vitg ed era dals gimnasis decentralis accentuà sco argument fundamental per l'attractivitat dal lieu e per la qualitat da vita da las regiuns.

En vista d'ina eventuala realisaziun dal program fundamental u da singulas parts da quel na dastgian ins betg emblidar ch'in eventual spustament da las chargias finanzialas sin las vischnancas avess grondas consequenzas politic-regiunalas. Da differentas varts vegn pretendì che questas consequenzas pussaivlas per ils lieus da scola e l'economia publica sco era eventuels spustaments da las chargias finanzialas dal chantun sin las vischnancas vegnian fatgs transparents e cumpensads en cas da basegn.

Conclusiun

Il program fundamental ha adempli sia incumbensa. Ils var 200 projects da refurma èn vegnids preschentads en ina survista complessiva e mess en discussiun en ina furma coerenta. La prontadad da prender posiziun concernent las propostas e da participar al process da reflexiun è stada fitg gronda. La qualitad sco era la quantitad dals resuns ha surpassà lunsch las aspectativas. La finamira fixada è vegnida cuntanschida. La basa per l'ulteriura elavuraziun è messa.

La populaziun ha preni posiziun concernent tut ils quatter projects prioritars. Quests resuns offran in potenzial da svilup fundà per l'ulteriura elavuraziun. Analsond autocraticamain las respostas, vegni ad esser pussaivel da dir nua ch'igl è reussi d'intermediar messadis centrals vers anora e nua che quels èn vegnids surtunads da critica punctuala u da temas.

En il project prioritar «Dapli profunditad che vastadad» èsi reussi da preschentar a moda clera co ch'ins pudess cumbinar ils interess chantunals cun ils intents d'armonisaziun naziunals. El mussa era a moda evidenta co ch'ins po integrar differentas propostas singulas en in project complessiv. Differentes exempels en il program fundamental che duevan illustrar co ch'ins pudess reducir las chargias per las scolaras ed ils scolars resp. per il sistem da scola sco tal, èn vegnids considerads per part a moda memia absoluta. Questa fixaziun sin exempels, pussaivladads ed ideas ha manà tar tschertas gruppas d'interess ad ina valitaziun defensiva da l'entir program fundamental. Da las respostas resorta

percunter cleramain la prontadad d'ademplir las pretensiuns socialas en scola cun agid da novas structuradas e da novas furmas d'organisaziun.

En il project prioritar «Integrasiun» èsi reussi da lantschar ina vasta discussiun interna ed externa davart la tematica. La prontadad da s'occupar dal tema e da s'avrir a novas soluziuns, furma ina buna basa per la lavur futura. Gia en l'emprima fasa dal process da discussiun èsi reussi da vesair a moda pli differenziada ils avantatgs e dischavantatgs e da formular quels. Quai è ina basa fundamentala per trair a niz optimalmain il potenzial da svilup. Cun la preschentaziun dal program fundamental n'èsi betg reussi da mitigiar la preoccupaziun che las barrieras finanziales pudessan impedir la realisaziun da concepts qualitativamain madirs; era betg la tema che unitads da scola pli pitschnas pudessan ir en emblidanza e las scolastas ed ils scolasts restian sulets cun lur problems en ina fasa da realisaziun pli lontana. Percunter èsi stà pussaivel d'illustrar a moda vardaivla che la tematica «Integrasiun» vegn tranter auter era «dirigida da dadora» tras la Nova gulivaziun da finanzas tranter la Confederaziun ed ils chantuns.

Il project prioritar «Duas linguas estras en scola primara» ha lantschà ina debatta intensiva davart las variantas pussaivlas. Questa discussiun è vegnida promovida supplementar-main tras rapports regulars e prominents en las medias davart l'implementaziun da l'instrucziun da linguas estras en la scola populara, l'impurtanza da l'instrucziun da linguas estras en general e la muntada da las linguas naziunals e da l'englais per il mund da lavur. En il rom

da questas discussiuns èsi reussì d'integrar la «debatta linguistica grischuna» en las discussiuns cuntraversas sin plaun naziunal davart l'impurtanza da las linguas estras entaifer il canon dals roms da scola. I n'è percenter betg reussì d'integrar ils differents puntgs da vista regionals en ina posiziun surregionala resp. chantunala. En las differentas regiuns linguisticas han ins argumentà per gronda part considerond sulettamain l'agen puntg da vista. Las realitads cultural-linguisticas en las autras regiuns dal chantun èn savens vegnidas resguardadas memia pauc en las posiziuns.

En il project prioritar «Rinforzament dal stgalim superiur da la scola populara» èsi reussì da preschentar a las differentas gruppas pertutgadas il svilup demografic en il chantun Grischun ed en sias regiuns. Grazia a questa sensibilisaziun vegnan planisads en las differentas regiuns pli precautamain tut ils projects relevants per la furmaziun. En il center da las discussiuns davart il rinforzament dal stgalim superiur da la scola populara è stà surtut in tema: la dumonda davart l'aboliziun dal gimnasi inferiur. Tut ils auters champs tematics colliads cun quel han strusch pudì svegliar interess. La finamira da lantschar cun quest project prioritar ina vasta discussiun davart la politica da furmaziun n'è betg vegnida cuntanschida. Ina profunda consternaziun e temas existenzialas èn stadas en il center da blers resuns ed han spustà l'accent da la discussiun adina pli fitg en direcziun da dumondas da la politica regionala.

Resumond pon ins constatar: la preschentaziun detagliada dal «Program fundamental scola grischuna 2010» ha già tranter auter la finamira d'intermediar ina survista generala da las basas

ed infurmaziuns davart ils numerus projects da midada e da survegnir sin fundament da questa survista structurada propostas per l'ulteriura elavuraziun dals singuls temas centrals. Tut en tut è questa finamira vegnida cuntanschida.

En vista da la realisaziun dals differents projects vegn il departament d'educaziun ad elavurar en in proxim pass concepts da concretisaziun resp. messadis per mauns da las instanzas da decisiun cumpetentas (regenza, Cussegl grond), integrond las enconuschientschas cuntegnidas en il program fundamental ed en las respostas e posiziuns. Las consultaziuns che vegnan ad avair lieu en il rom da la procedura da legislaziun ordinaria dattan danovamain la pussaivladad als circuls interessads d'exprimer lur interess e lur propostas da midada era en vista als projects da lescha concrets.